

KOHTI TOIVOTTUA LAPSILUKUA

Suomen Yrittäjien perhepoliittinen ohjelma 2030

HYVÄKSYTTY HALLITUKSESSA 17.3.2026

 Yrittäjät

Sisällys

1. Kymmenen kärkeä	3
2. Kohti toivottua lapsilukua	4
2.1. Yrittäjäystävällinen perhepolitiikka	
2.2. Väestönkehityksen nykytila: Syntyvyys laskee ja väestö ikääntyy	
2.3. Alueelliset erot väestössä ja aluetaloudessa	
2.4. Väestörakenteen muutos, osaaajapula ja pk-yritykset	
2.5. Tutkimustuloksia syntyvyydestä ja perhe-elämän tukemisesta	
2.6. Haasteita ja ratkaisuja perhepolitiikalle	
3. Yrittäjägallupin tuloksia	12
3.1. Yrittäjien lapsilukutoiveet	
3.2. Arki yrittäjänä: tasapainon kokemus	
4. Miten lainsäädännöllä kannustetaan perheellistymiseen?	16
4.1. Työlainsäädäntö	
4.2. Perhe-etuudet	
5. Suomen Yrittäjien kehittämissuositukset	18
5.1. Positiivinen puhe muuttuu teoksi	
5.2. Nuorten tulevaisuususkon vahvistaminen	
5.3. Koko ikäluokan mielenterveysinterventio	
5.4. Perhe- ja opiskeluelämän yhteensovittaminen	
5.5. Taloudellinen kannuste ensimmäisen lapsen hankkimiseen	
5.6. Perhevapaalla olevien toimeentulo turvattava yhteisistä varoista	
5.7. Rekrytuki yritykselle yrittäjän jäädessä perhevapaalle	
5.8. Sairaalan lapsen hoidon ajalta etuus vanhemmille	
5.9. Yrittäjän työhönsäntymisen kehittäminen yrittäjien voimavaraksi	
5.10. Osaavan työvoiman maahanmuutto ja monikulttuurinen Suomi	

1. Kymmenen kärkeä

Suomen Yrittäjien perhepoliittinen ohjelma tarkastelee väestökehitystä yrittäjien näkökulmasta osana laajempaa yhteiskunnallista kokonaisuutta. Tavoitteena on edistää toivotun lapsiluvun toteutumista sekä vahvistaa yhteiskunnan tulevaisuutta, talouden kestävyyttä ja hyvinvoinnin edellytyksiä.

Syntyvyyden lasku on monisyinen ilmiö, joka ei ratkea yksittäisillä toimenpiteillä. Tarvitaan yhteistä tahtotilaa, pitkäjänteistä politiikkaa ja arkeen vaikuttavia ratkaisuja, jotka vahvistavat luottamusta tulevaisuuteen ja madaltavat perheen perustamisen esteitä.

Ohjelmassa painottuvat yrittäjyyden edellytysten vahvistaminen, työvoiman saatavuuden turvaaminen, yrittäjien hyvinvoinnin tukeminen sekä perheystävällisen työelämän kehittäminen erityisesti pk-sektorilla. Tavoitteena on helpottaa yrittäjäperheiden arkea, vahvistaa yrittäjyyden ja perhe-elämän yhteensovittamista sekä tukea pk-yritysten elinvoimaa. Samalla ohjelma osallistuu väestöpoliittiseen keskusteluun ja edistää yhteiskuntaa, jossa lasten saaminen on aidosti mahdollinen ja toivottava valinta.

Ohjelman kymmenen kärkeä ovat:

- 1) Positiivinen puhe muuttuu teoksi**
- 2) Nuorten tulevaisuususkon vahvistaminen**
- 3) Koko ikäluokan mielenterveysinterventio**
- 4) Perhe- ja opiskeluelämän yhteensovittaminen**
- 5) Taloudellinen kannuste ensimmäisen lapsen hankkimiseen**
- 6) Perhevapaalla olevien toimeentulo turvattava yhteisistä varoista**
- 7) Rekrytuki yritykselle yrittäjän jäädessä perhevapaalle**
- 8) Sairaalan lapsen hoidon ajalta etuus vanhemmille**
- 9) Yrittäjän työnohjauksen kehittäminen yrittäjien voimavaraksi**
- 10) Osaavan työvoiman maahanmuutto ja monikulttuurinen Suomi**

2. Kohti toivottua lapsilukua

2.1. Yrittäjäystävällinen perhepolitiikka

Suomen väestökehitys on kääntynyt 2010-luvulta alkaen erittäin huolestuttavaan suuntaan. Syntyvyys on laskenut ennätyksellisen alhaiselle tasolle samaan aikaan, kun väestö ikään-tyy nopeasti. Käänne johtuu Julia Hellstrandin väitöstutkimuksen^[1] mukaan pitkälti siitä, että perheisiin ei synny enää ensimmäistä lasta eli esikoisten määrä on pudonnut merkittävästi. Väestöliiton mukaan esikoissyntymien lasku selittää 82 prosenttia Suomen syntyvyyden laskusta vuoden 2011 jälkeen.

Demografiset muutokset vaikuttavat syvästi yhteiskuntaan – työvoiman saatavuuteen, yritysten kasvuun ja toimintaedellytyksiin, aluelouteen, julkiseen talouteen ja talouskasvuun. Pienten ja keskisuurten yritysten näkökulmasta väestörakenteen muutos näkyy haasteina löytää osaavaa työvoimaa ja kasvattaa liiketoimintaa.

Tämän ohjelman tavoitteena on osallistua väestöpoliittiseen keskusteluun, jossa aiheen tärkeys ja kriittisyys tunnustetaan sekä ehdottaa ratkaisuja, jotka lisäävät perheiden hyvinvointia ja edistävät osaltaan lapsitoiveiden toteutumista. Suomalaiset toivovat keskimäärin kahta lasta, mutta se ei likimainkaan toteudu.

Pienille työnantajille työntekijöiden perheellisyys on iloinen asia. Samalla työnantajat joutuvat usein kantamaan kohtuuttoman taloudellisen taakan, kun työntekijöiden toimeentulo rahoitetaan pitkälti työnantajien toimesta. Myös töiden järjestely työpaikoilla perhevapaapoissaoloissa voi olla erittäin haastavaa.

Ohjelman tavoitteena on löytää ratkaisuja rakensaa lapsiystävällistä Suomea, jossa yrittäjät voivat yhdistää työn, yrittämisen, perhe-elämän ja jatkuvan oppimisen sujuvasti.

2.2. Väestönkehityksen nykytila: Syntyvyys laskee ja väestö ikääntyy

Suomessa syntyy historiallisen vähän lapsia. Vuonna 2025 maassamme syntyi tilastokeskuksen mukaan 45 835 lasta, mikä oli 2115 lasta enemmän kuin vuonna 2024. Kokonaisedelmällisyysluku (TRF) oli 1,30. Se kertoo, kuinka monta lasta nainen synnyttäisi elämänsä aikana, jos syntyvyys pysyisi laskentavuoden tasolla. Luku oli mittaushistorian kolmanneksi alhaisin.

Vuonna 2024 syntyi 43 700 lasta, mikä oli pienin vuosittainen syntyneiden määrä sitten vuoden 1836. Tuolloin kokonaisedelmällisyysluku painui ennätyksellisen alas 1,25:een – lukema oli alhaisin Suomessa kirjattu sitten vuoden 1776.

Nykyinen syntyvyys on kaukana väestön uusiutumisen rajan (~2,1) edellyttämästä tasosta. Syntyvyyden lasku on ollut pitkäkestoinen ilmiö: jo kahdeksana peräkkäisenä vuotena syntyneiden määrä on ollut alle 50 000, mikä kertoo ilmiön pysyvyydestä.

Tilastokeskuksen^[2] mukaan yrittäjyys liittyy korkeampaan hedelmällisyyteen sukupuolesta riippumatta. Yrittäjien kokonaisedelmällisyysluku (TFR) on molemmilla sukupuolilla pääosin korkeampi kuin palkansaajilla tai ei-työllisillä. Naisten TFR-tasoa tarkasteltiin ammattiluokituksen mukaan 2000-2024. Miesten tarkastelujakso on 2018-2024.^[3]

2010-luvun puolivälin jälkeen hedelmällisyys laskee jyrkästi kaikissa ryhmissä. Vuosina 2015-2019 yrittäjänaiasten TFR putoaa erityisen jyrkästi (0,57 lasta). Kyseisellä ajanjaksolla naisyrittäjien hedelmällisyys on neljänä vuonna matalampi kuin jollain muulla ryhmällä. Ryhmien erot pienenevät selvästi vuoden 2017 jälkeen.

Yrittäjämiehillä TFR-luku on korkein koko tarkastelujakson. Ero palkansaajiin on jatkuvasti 0,2-0,3 lasta, mutta erityisen merkittävä se on ei-työllisiin, joka vuosi lähes yksi (0,87-0,97).

^[1] Drivers and future of the fertility decline in the 2010s: an analysis of Finland and other Nordic countries, 2023

^[2] Suomen Yrittäjät sai pyynnöstään Tilastokeskukselta erottelun naisten ja miesten kokonaisedelmällisyysluvusta ammattiaseman (yrittäjä/palkansaaja/ei-työllinen) mukaan. Ei-työllisten ryhmään kuuluivat eläkeläiset pl. työttömyyseläkeläiset, opiskelijat, työttömät ja varusmiehet.

^[3] Tilastokeskuksen mukaan isäksi ja äidiksi tulleiden ammattiasemastatukseen lapsen syntymävuonna vaikuttaa osalla vanhemmista perhevapailla oleminen, jolloin osa palkansaajista ja yrittäjistä näkyy tilastossa ei-työllisenä lapsen syntymävuonna (oletettavasti vaikka olisi työ johon palata vapaiden jälkeen). Tästä syystä vanhemmaksi tulleiden ammattiasematieto on otettu lapsen syntymää edeltäneen vuoden lopulta (äideille 99,3 % ja isille 95,5 % löytyy tämä tieto). Jos tietoa ei ollut (isä tai äiti ei väestössä edellisvuonna), tieto on otettu toissavuodelta lapsen syntymästä. Jos tätäkään tietoa ei ole ollut, vanhemman ammattiasematieto otettiin lapsen syntymävuodelta.

^[4] Miesten kokonaisedelmällisyysluku on laskettu vuosilta 2018-2024, koska sitä edeltävilta vuosilta isistä ei ole kattavaa tilastointia.

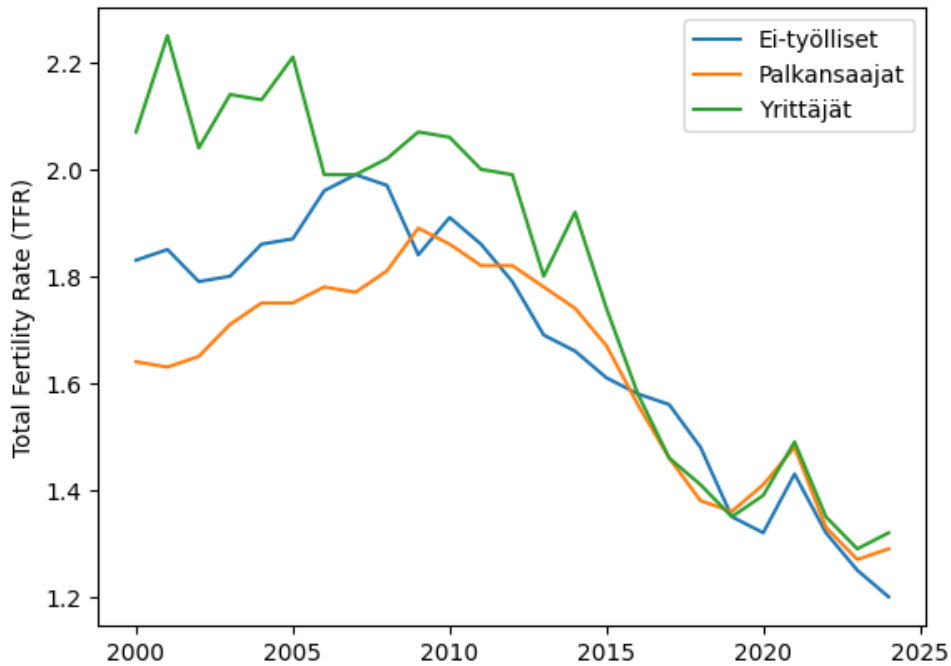
Ei-työllisten miesten TRF on matalin, ja se vaihtelee 0,59–0,86 välillä.

Vuonna 2021 kaikissa ryhmissä tapahtuu väliaikainen nousu, joka ajoittuu koronan ajalle. Tämän jälkeen luku laskee kaikissa ryhmissä, kunnes se 2024 kääntyy loivaan nousuun yrittä-

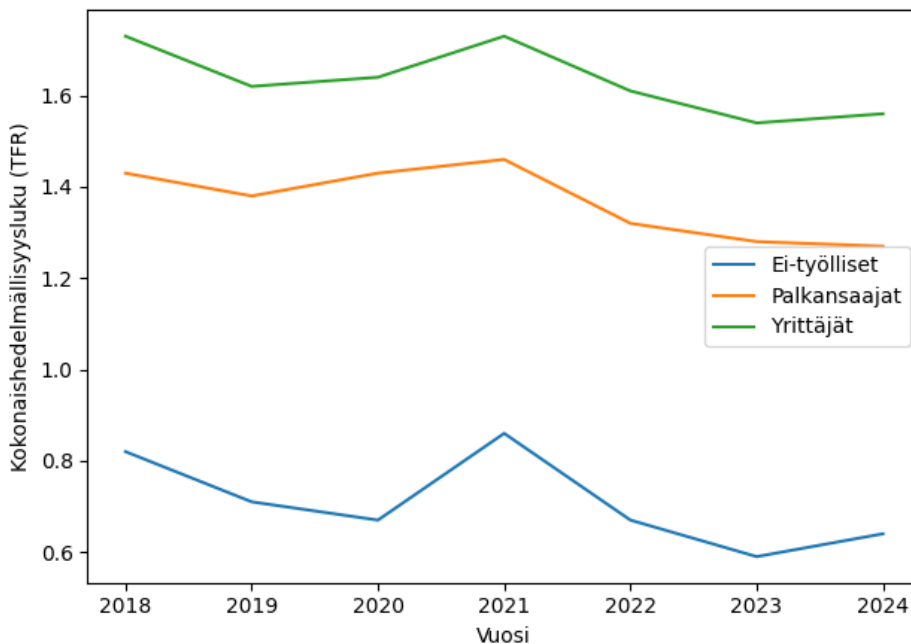
täjä- ja palkansaajanaisilla sekä yrittäjämiehillä ja ei-työllisillä miehillä.

Tilastollinen erottelu naisten ja miesten välillä ja ammattiaseman mukaan nostaa esille merkittävät erot muuttujien välillä. Näitä eroja olisi syytä selvittää ja tutkia tarkemmin.

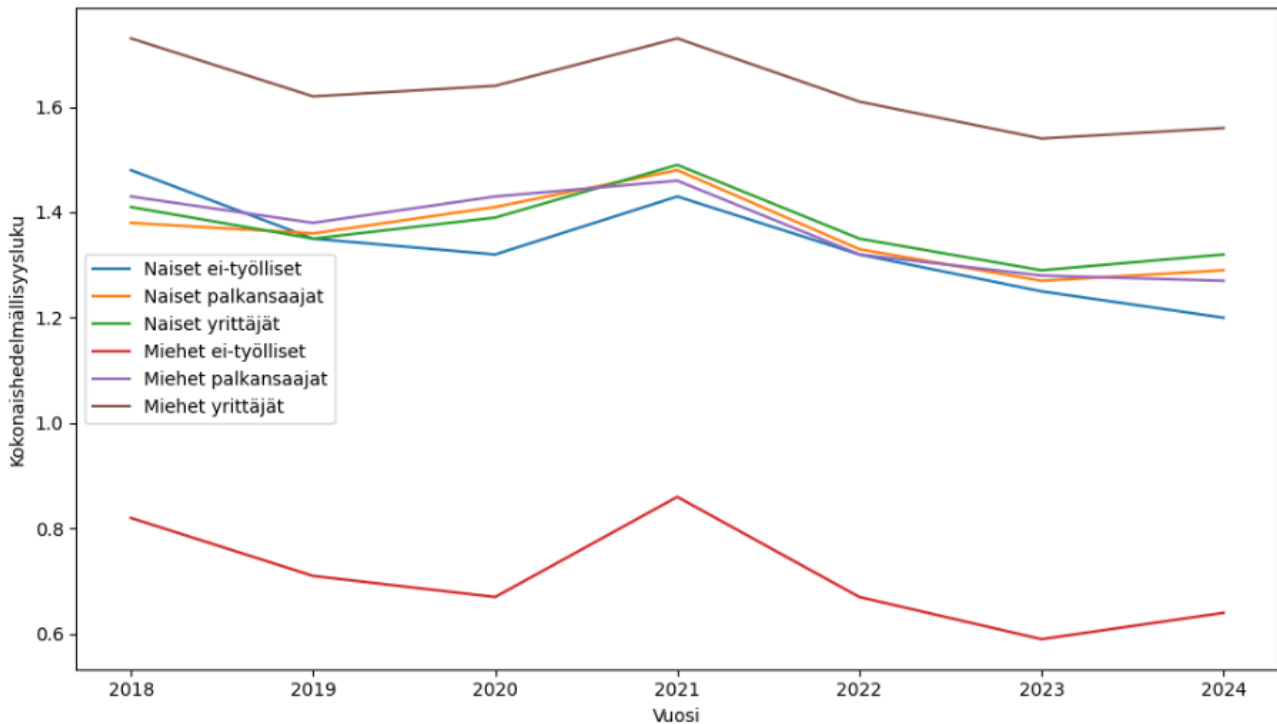
NAISTEN KOKONAISHEDELMÄLLISYYSLUKU AMMATTIASEMAN MUKAAN 2000–2024

MIESTEN KOKONAISHEDELMÄLLISYYSLUKU AMMATTIASEMAN MUKAAN 2018–2024

NAISTEN JA MIESTEN KOKONAISHEDELMÄLLISYYSLUKU AMMATTIASEMAN MUKAAN 2018–2024

Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2024 lopussa Suomessa oli 238 453 sellaista lapsiperhettä, jossa oli vähintään yksi alle 7-vuotias lapsi. Määrä on laskenut 24,2 prosenttia vuodesta 1994, jolloin 314 658 perheessä oli alle kouluikäisiä lapsia. Lapsiperheistä, joissa oli alle 7-vuotiaita lapsia, neljä prosenttia oli äidinkieleltään kokonaan ruotsinkielisiä ja 15 prosenttia kokonaan vieraskielisiä. Vuonna 1994 kokonaan vieraskielisiä näistä lapsiperheistä oli ainoastaan prosentti.

Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden vanhempien osuus on kasvanut kolme prosenttia kymmenessä vuodessa (2014–2024). Kasvua selittää se, että lapsia saadaan yhä myöhemmällä iällä ja syntyvyys on laskenut enemmän matalammin koulutetuilla.

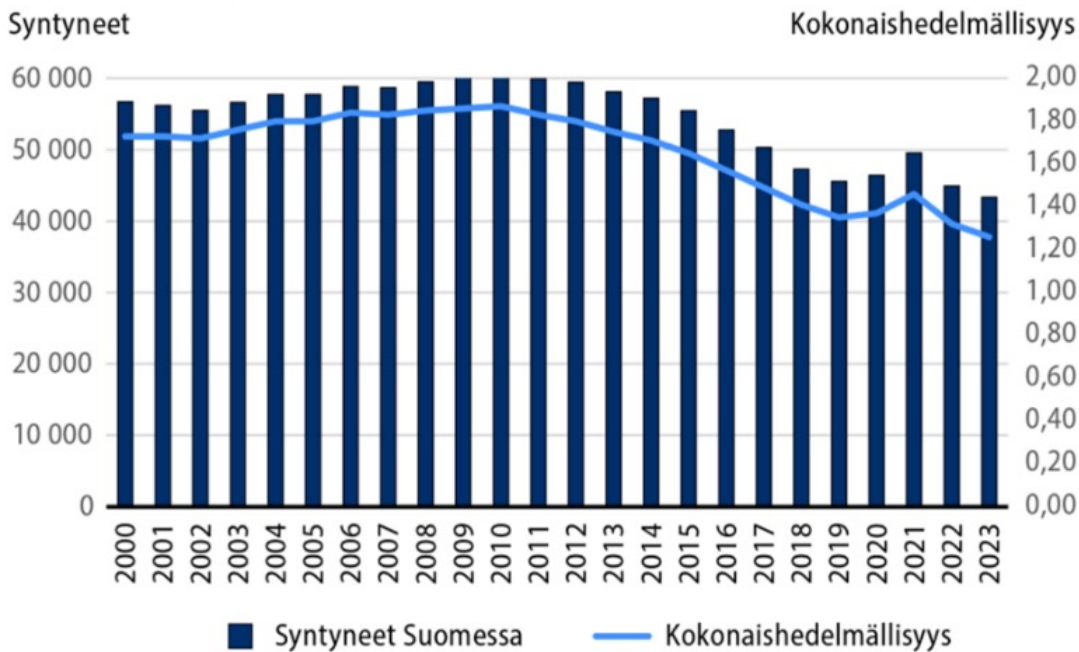
Alhaisen syntyvyyden ja korkeana pysyvän kuolleisuuden seurauksena väestön luonnollinen kasvu on kääntynyt negatiiviseksi lähes koko maassa. Tilastokeskuksen mukaan 2025 kuolleiden määrä (59 030) kasvoi edellisvuodesta 763 hengellä ja oli 13 195 suurempi kuin syntyneiden määrä.

Luonnollinen väestönlisäys (syntyneet miinus kuolleet) oli Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2024 positiivinen enää vain yhdessä maakunnassa ja vain 35 kunnassa koko maassa. Valtaosassa Suomea väkiluku kääntyy laskuun ilman kansainvälistä muuttoliikettä ja nettomaahanmuuttoa.

Samaan aikaan väestö ikääntyy nopeasti. Suuret ikäluokat ovat siirtyneet tai siirtymässä eläkkeelle, ja elinajanodote on jatkuvasti noussut. Vuoden 2024 lopussa jo melkein neljäsosa (23,4 %) suomalaisista oli iältään 65-vuotiaita tai vanhempia. Ikääntyneiden (65+) määrä oli noin 1,3 miljoonaa henkilöä vuonna 2023. Määrä kasvaa tasaisesti ja ylittää 1,5 miljoonan rajan 2040-luvun alussa. Väestörakenteen muutos on voimakas. Vanhusväestön osuuden kasvaminen heikentää väestöllistä huoltosuhdetta eli ei-työikäisten määrää suhteessa työikäisiin.

Tilastokeskuksen mukaan väestöllinen huoltosuhde pysyy 2030-luvun loppuun saakka nykyiselläkin syntyvyydellä noin 60:ssä, mutta alkaa sen jälkeen nousta ja nousee jopa

SUOMI ON KEHITYKSEN ETURINTAMASSA

Lähde: Tilastokeskus, väestötilastot

72:een vuoteen 2070 mennessä. Tämä tarkoittaa, että ilman muutoksia jokaista sataa työikäistä kohden olisi tulevaisuudessa yhä enemmän lapsia ja etenkin vanhuksia eläettävänä, mikä luo talouteen kestävyysvajetta. Syntyvyyden kasvu ensi alkuun heikentäisikin huoltosuhdetta, mutta olisi pitkällä aikavälillä vaikutuksiltaan vahvistava.

Kun väestörakenne vinoutuu, työvoiman tarjonta heikkenee, osaajapula estää yritysten kasvua, investoinnit vähenevät, talustilanne heikkenee, elinvoimaisuus laskee, verotulot vähenevät ja huono-osaisuus kasaantuu. Sillä on kielteinen vaikutus myös turvallisuuteen, kun asevelvollisten määrä vähenee ja puolustukseen on käytössä entistä vähemmän varoja. Tilanne pahenee turvallisuustilanteen heikentyessä.

Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiö Itla julkaisi ensimmäisen vain lapsiin keskittyvän väestöennusteen vuosille 2026–2050. Väestötieteen tohtori Aapo Hiilamon laatimassa ennusteessa arvioidaan lasten määrän kehitystä, alueellista jakautumista sekä muutoksia perherakenteissa ja niiden merkitystä

lasten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2025 lopussa Suomessa oli hieman yli miljoona lasta. Lasten määrä saattaa Itlan ennusteen mukaan romahtaa reilusti alle miljoonaan eli 810000:een lapseen vuonna 2035. Optimisemmän ennusteen mukaan lasten määrä vähenee maltillisemmin, 970 000:een.

Itlan ennusteen mukaan lasten määrä vähenee hyvin todennäköisesti kaikkialla muualla Suomessa paitsi Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Syntyvyyden lisäksi lasten määrään vaikuttaa ulkomailta tuleva muuttoliike.

Alhainen syntyvyys ja väestön ikääntyminen sekä alueiden erilaistuminen haastavat suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan, hoivan rahoituksen ja instituutioiden kestävyuden. Yhteinen tehtävämme on kääntää tämän kielteisen kehityksen suunta. On kysymys myös arvovalinnoista. Vain sivistynyt, osaava ja yrittävä Suomi voi menestyä ja huolehtia kaikista kansalaisistaan.

2.3. Alueelliset erot väestössä ja aluetaloudessa

Väestönkehitys ei jakaudu tasaisesti maan eri osiin, vaan maan sisäinen muuttoliike ja väestön keskittyminen voimistavat alueellisia eroja. Maakuntien välillä on suuria eroja. Suurimmat kaupungit ja kasvukeskukset vetävät nuorta väestöä puoleensa, kun monet reuna-alueet menettävät väestöään. Kaupungistuminen on jatkunut vuosikymmeniä. Nykyään noin 74 prosenttia väestöstä asuu kaupunkialueilla.

Uusimaa ja Pirkanmaa ovat esimerkkejä maakunnista, joissa väkiluku edelleen kasvaa, kun esimerkiksi Kymenlaaksossa, Etelä-Savossa ja Kainuussa väestön ennustetaan vähenevän yli kymmenellä prosentilla vuoteen 2045 mennessä. Pohjanmaalla (kokonaishedelmällisyys yli 1,5) ollaan lähimpänä toivottua lapsilukua, Pohjois-Karjala (1,19) ja Pirkanmaa (1,23) ovat kauimpana.

Alueelliset erot näkyvät myös ikärakenteessa: Etelä-Savossa väestöllinen huoltosuhde oli

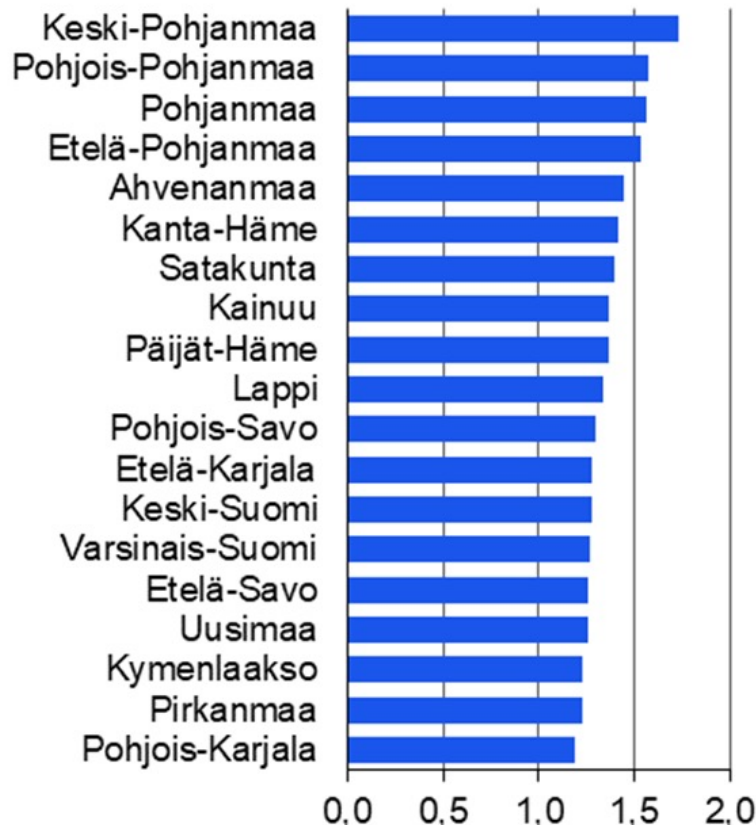
2023 peräti 82, kun se Uudellamaalla oli 51. Väestö on Itä- ja Pohjois-Suomen kunnissa keskimäärin huomattavasti vanhempaa kuin kasvavilla kaupunkiseuduilla.

Lukumääräisesti perheitä, joissa oli alle kouluikäisiä lapsia, oli vuonna 2024 selvästi eniten Uudellamaalla (86 094) ja seuraavaksi eniten Pirkanmaalla (23 013) ja Varsinais-Suomessa (20 449).

Myös perhetyypeissä on vaihtelua maakuntien välillä. 2024 aviopariperheiden osuus perheistä, joissa oli alle 7-vuotiaita lapsia, oli suurin Keski-Pohjanmaalla (61 %), Pohjanmaalla (58 %), Pohjois-Pohjanmaalla (58 %) ja Uudellamaalla (57 %). Aviopariperheiden osuudet olivat puolestaan pienimmät Ahvenanmaalla (39 %) ja Lapissa (45 %).

Väestötappioalueilla työikäisen väestön väheneminen ja nuorten poismuutto heijastuvat paikalliseen talouteen. Kun kunnassa on yhä vähemmän asukkaita, myös yritysten asiakaspohja ja rekrytointimahdollisuudet kapenevat. Monilla pienemmillä paikkakunnilla kuntien

MAAKUNTIEN KOKONAISHEDELMÄLLISYYSLUKU

verotulot supistuvat väen vähentyessä, mikä rajoittaa paikallishallinnon kykyä panostaa elinkeinojen kehittämiseen ja palveluihin.

Aluetalouden kannalta väestökato luo noidankehän: työikäisten poistuessa alueelta myös yritysten on vaikeampi löytää työntekijöitä, mikä saattaa johtaa työpaikkojen ja investointien menettämiseen – mikä edelleen vauhdittaa muuttotappiota. Vastaavasti muuttovoittoiset seudut hyötyvät nuorten aikuisten ja perheiden muuttosta alueelle: ne saavat sekä työvoimaa että kysyntää, jotka vahvistavat alueen elinvoimaa.

On huomionarvoista, että työikäisen (20–64) väestön määrä väheni koko maassa yhtäjaksoisesti 2010–2021 ja kääntyi kasvuun vasta 2022 maahanmuuton ansiosta. Kasvu keskittyi kuitenkin harvoin alueisiin. Tilastokeskuksen mukaan työikäisten määrä tulee 2045 mennessä kasvamaan alle kolmanneksessa Suomen kunnista, kun taas enemmistössä kunnista työikäinen väestö jatkaa supistumistaan. Alueellinen epätasapaino on siis merkittävä haaste niin työmarkkinoille kuin yritysten sijoittumiselle. Mikään ei kuitenkaan takaa, että nettomaahanmuutto pysyy jatkossa ennätysellisen korkealla tasolla.

2.4. Väestörakenteen muutos, osaajapula ja pk-yritykset

Väestön ikääntyminen ja syntyvyyden lasku vaikuttavat suoraan työvoiman saatavuuteen. Kun suuret ikäluokat siirtyvät pois työmarkkinoilta ja nuorempia ikäluokkia on aikaisempaa vähemmän, monilla toimialoilla on vaikeuksia löytää työntekijöitä. Osaajapula vaivaa suomalaisia yrityksiä eri puolilla Suomea.

Pk-yritysbarometri (syksy 2025) osoitti, että työvoiman saatavuusongelmat ovat yritysten kolmanneksi suurin kasvun tai kehittämisen este yleisen suhdannetilanteen ja kilpailutilanteen jälkeen. Rekrytointivaikeudet rajoittavat yritysten kasvua lähes yhtä paljon kuin talouden epävarmuus. Työvoiman saatavuus oli pahin este rakentamisessa. Kun suhdannetilanne paranee, osaajapulasta tulee entistä pahempi kasvun este.

Moni pk-yritys eri puolilla maata raportoi, ettei sopivaa työvoimaa löydy, vaikka töitä olisi tarjolla. Erityisen hankala tilanne on aloilla, joilla työvoiman tarve kasvaa samaan aikaan kun koulutusikäluokat pienenevät.

Työvoimapula uhkaa yritysten toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä. Jos yritys ei saa rekrytoitua tarvitsemiaan osaajia, se ei pysty laajentamaan toimintaansa, ottamaan vastaan uusia tilauksia tai ylläpitämään nykyistä palvelu- ja tuotantotasoaan. Tämä koskee erityisesti pieniä ja keskiuuria yrityksiä, joilla ei ole samanlaisia resursseja houkutellessa työvoimaa kuin suuryrityksillä.

Tilanne kärjistyy tulevina vuosina, kun yhä useampi työntekijä eläköityy eikä nuorten määrä yksin riitä paikkaamaan poistumaa. Ilman työ- ja opiskeluperäistä maahanmuuttoa ja työurien pidentämistä Suomen työikäinen väestö lähtee selvään laskuun, mikä kaventaa entisestään yritysten kasvunäkymiä.

Väestönkehitys muodostuu pullonkaulaksi talouskasvulle. Vaikka teknologinen kehitys ja tuottavuuden nousu voivat osaltaan kompensoida työvoiman niukkuutta, on selvää, että demografinen pohja asettaa reunaehdot työmarkkinoiden koolle ja dynamiikalle.

2.5. Tutkimustuloksia syntyvyydestä ja perheelämän tukemisesta

Suomen syntyvyys on laskenut merkittävästi 2010-luvulta lähtien, ja nykyinen taso on kansainvälisesti poikkeuksellisen alhainen. Tutkijat ovat yksimielisiä siitä, että syntyvyyden lasku ei johdu yksittäisestä syystä, vaan monimutkaisista, toisiinsa kytkeytyvistä tekijöistä.

Talouskasvun, koulutustason ja työllisyystilanteen kehitys eivät ole riittäneet nostamaan syntyvyyttä. Yhteiskunnallinen ilmapiiri, nuorten hyvinvointi ja työn sekä perhe-elämän yhteensovittamisen mahdollisuudet nousevat keskiöön.

Professori Mikko Myrskylän mukaan syntyvyyden lasku vaikuttaa suoraan työvoiman saatavuuteen ja talouskasvuun. Ratkaisuksi hän

ehdottaa koulutusinvestointien säilyttämistä ja koulutustason nostamista. Pienempiä ikäluokkia tulee kouluttaa pidemmälle. Tämä linja tukee myös yrittäjyyden edellytyksiä, kun työvoiman osaaminen vahvistuu.

Sosiologi Marika Jalovaara korostaa, että perheellistymiseen liittyy yhä enemmän epävarmuutta ja psyykkisiä esteitä. Arvomaailma on muuttunut: turvallisuuden ja vakauden sijaan korostuvat hetkelliset elämykset ja itsekeskeiset arvot, mikä viivästyttää perheen perustamista. Nuorten yksinäisyys, identiteettipaineet ja mielenterveysongelmat ovat keskeisiä esteitä perheellistymiselle. Myös perhesuhteen hauraus ja vertaistuen puute heikentävät perhetoiveiden toteutumista.

Sosiaali- ja terveysministeriön lasten ja nuorten yksikön johtaja Reija Klemetin mukaan laadukas varhaiskasvatus, perhevapaiden kehittäminen ja rahalliset tuet ovat tutkimuksellisesti perusteltuja ja tehokkaita toimia syntyvyyden tukemiseksi. Lisäksi nuorten mielenterveyspalvelut, työelämän joustot ja edullinen asuminen voivat vaikuttaa myönteisesti, vaikka tutkimuksellinen näyttö on vielä osin puutteellista.

Sosiologian dosentti Kaisa Kuurneen tutkimusten mukaan huonot kokemukset synnytyksestä, neuvolasta tai varhaisvanhemmuudesta vaikuttavat päätökseen jättää toiset tai kolmannet lapset hankkimatta. Synnytyspelko, hoivan puute ja kokemus epävarmuudesta johtavat syntyvyyden laskuun erityisesti uudelleensynnyttäjillä. Työelämän joustamattomuus ja arjen kiire luovat lisäksi epärealistisia vanhemmuuden odotuksia ja paineita, joita nyky-yhteiskunta ei riittävästi pura.

Tutkimusprofessori Anna Rotkirchin väestöpoliittinen selvitys korostaa, että tarvitaan sekä konkreettisia tukitoimia että kulttuurinen muutos. Nuorten hedelmällisyystietoisuutta on lisättävä, perhe-elämää koskevaa viestintää kehitettävä ja työelämä muutettava perheystävällisemmäksi. Synnytysvalmennuksen, parisuhteiden tuen ja perheille jalkautuvien palvelujen kehittäminen muodostavat tärkeän osan perhepoliittista kokonaisuutta.

Syntyvyyden edistäminen ei tapahdu yksittäisellä keinolla vaan monialaisella ja pitkäjänteis-

sellä yhteistyöllä. Suomen Yrittäjät ehdottaa ratkaisuja erityisesti pk-yrittäjien näkökulmasta osana vastuullista väestö- ja perhepolitiikkaa.

2.6. Haasteita ja ratkaisuja perhepolitiikalle

Edellä kuvatut kehitystrendit – historiallisen alhainen syntyvyys, väestön ikääntyminen, alueellisesti eriytyvä väestökehitys ja siitä kumpuava osajapula – muodostavat keskeiset haasteet, joihin on vastattava myös perhe- ja maahanmuuttopoliittisin keinoin.

Väestörakenteen muutoksen vaikutukset ulottuvat laajasti suomalaisen yhteiskunnan peruspilareihin. Hyvinvointivaltion rahoitus, työmarkkinoiden toiminta, alueiden elinvoimaisuus ja yritysten menestymisen edellytykset ovat kaikki kytköksissä väestönkehitykseen.

Mikäli nykyinen kehitys jatkuu, huoltosuhteen heikkeneminen ja työikäisen väestön supistuminen vaarantavat talouskasvun ja julkisen talouden kestävyyspitkällä aikavälillä. Jo lähitulevaisuudessa monet yritykset joutuvat sopeutumaan tilanteeseen, jossa potentiaalisia uusia työntekijöitä on vähemmän ja kilpailu osaajista kiristyy entisestään.

Myös perhepolitiikan keinoin on mahdollista tarttua näihin haasteisiin. Suomalaiset toivovat saavansa keskimäärin kaksi lasta. Keskeistä on luoda olosuhteet, joissa ihmiset voivat toteuttaa toivomansa lapsiluvun ja perustaa perheen ilman kohtuuttomia taloudellisia tai urakehitykseen liittyviä huolia. Perhepoliittisin keinoin tulisi päästä mahdollisimman lähelle väestön uusiutumisrajaa, joka on korkean elintason maissa 2,1 lasta. Lisäksi kaikki kynnelle kykenevät tulee saada ohjauksen, koulutuksen ja kuntoutuksen kautta osa- tai kokoaikaiseen työhön. Loppu voidaan hoitaa maahanmuuttopoliittisin keinoin.

Maahanmuuttopoliitiikan keinot kuitenkin kapenevat, kun maailmanlaajuinen hedelmällisyys laskee. Maailman valtioista 46 prosentissa luku on jo alle uusiutumisrajan (2,1). Niiden väestö siis väistämättä pienenee. Suurin osa maailman lapsista syntyy köyhemmissä maissa. Yli kolme neljäsosaa syntyvistä lapsis-

ta syntyy matalan ja alemman keskitulotason maissa ja yli puolet syntyy Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Ennusteen mukaan vuonna 2050 maista 76 prosenttia on alle uusiutumisrajan, vuonna 2100 peräti 97 prosenttia. Osaajapula on koko Euroopan yhteinen haaste: vuonna 2030 EU:n komission mukaan Euroopassa on seitsemän miljoonaa työkäistä vähemmän kuin nyt.

Väestökehityksen ja osaajapulalan oikaisemiseksi tarvitaan maahanmuutto- ja perhepolitiikka. Tämä tarkoittaa muun muassa perheiden taloudellisen tukemisen ja palvelujen kuten laadukkaan varhaiskasvatuksen varmistamista. Kun työ, yrittäjyys ja perhe-elämä voidaan sovittaa joustavasti yhteen, kynnys lasten hankkimiseen madaltuu.

Perhepolitiikassa tulee huomioida työnantaja- ja yksinyrittäjien näkökulma. Työntekijöiden perheellistyminen voi muuttaa pienen yrityksen toimintaa merkittävästi. Sijaisten hankkiminen voi olla vaikeaa. Iso osa toimeentulon turvaamisesta aiheutuvista kustannuksista kaatuu työnantajalle, vaikka kyse on koko yhteiskuntaa hyödyttävästä asiasta.

Yrittäjiltä puuttuu usein myös ennakkointi omaan perheellistymiseen liittyen. Ei osata varautua esimerkiksi omaan raskauteen ja sen tuomiin tulonmenetyksiin. Yrittäjyys mahdollistaa kuitenkin pk-yrittäjille monia perheystävällisiä käytäntöjä, kuten joustavia työaikoja,

etätyömahdollisuuksia ja perhevapaiden sujuvan järjestelyn. Toisaalta yrittäjyyteen saattaa liittyä taloudellista epävarmuutta. Kohtuuhintainen päivähoito ja riittävät perhe-etuudet auttavat osaltaan yhdistämään työn, yrittämisen ja perheen perustamisen. Tällä on välillisesti myönteinen vaikutus syntyvyyteen. Samalla perhepolitiikka hillitsee osaltaan alueellista eriytymistä: lapsi- ja perhemyönteinen ilmapiiri sekä riittävät palvelut eri puolilla Suomea kannustavat perheitä jäämään tai muuttamaan myös kasvukeskusten ulkopuolelle, mikä tukee alueiden elinvoimaa ja työvoiman saatavuutta.

On selvää, että väestörakenteen muutokseen ei ole yhtä yksittäistä ratkaisua, vaan tarvitaan laaja keinovalikoima ja pitkäjänteistä politiikkaa. Tämä perhepoliittinen ohjelma hakee vastauksia siihen, miten Suomi voi kääntää väestökehitystään myönteisempään suuntaan perheiden hyvinvointia vahvistamalla.

Tavoitteena on luoda Suomeen olosuhteet, joissa lasten saaminen on erilaisille perheille mahdollinen ja toivottava vaihtoehto, yrittäminen, työ ja perhe-elämä ovat aidosti yhteensovitettavissa ja yritykset voivat luottaa osaavan työvoiman saatavuuteen myös tulevaisuudessa. Näin turvaamme sekä suomalaisten perheiden hyvinvoinnin että yritysten toimintaedellytykset ja koko yhteiskunnan elinvoiman muuttuvassa väestörakenteessa.

Tavoitteena on luoda Suomeen olosuhteet, joissa lasten saaminen on erilaisille perheille mahdollinen ja toivottava vaihtoehto, yrittäminen, työ ja perhe-elämä ovat aidosti yhteensovitettavissa ja yritykset voivat luottaa osaavan työvoiman saatavuuteen myös tulevaisuudessa.

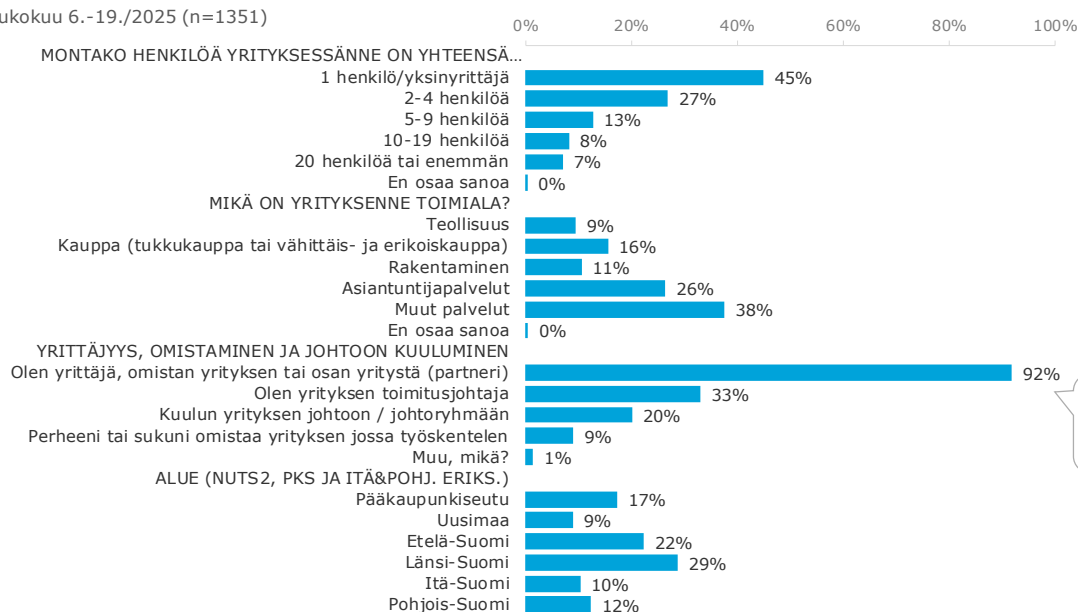
3. Yrittäjägallupin tuloksia

Kuten Tilastokeskuksen erottelusta naisten ja miesten kokonaishedelmällisyyslukuista ammattiaseman mukaan ilmenee, erityisesti yrittäjämiehille on syntynyt viimeisten vuosien aikana vertailuryhmiä selvästi enemmän lapsia.^[4] Yrittäjyys tuo mukanaan sekä mahdollisuuksia että haasteita perhearkeen, käy ilmi

Yrittäjien toukokuussa 2025 tekemästä Yrittäjägallupista.^[5] Kyselyyn vastasi 1351 pienten ja keskisuurten yritysten edustajaa. Vastaajista YEL-vakuutettuja oli 1070. Erityisesti heidän vastauksensa kysymyksiin ovat merkityksellisiä, kun pohdimme, miten järjestelmää tulee kehittää yrittäjien näkökulmasta.

AINEISTON RAKENNE

Toukokuu 6.-19./2025 (n=1351)

Vastaaja voi tässä kuulua useampaan ryhmään samanaikaisesti.

3.1. Yrittäjien lapsilukutoiveet

Vastaajista lähes neljä viidestä ilmoitti saaneensa toivomansa määrän lapsia ja 15 prosenttia koki, ettei toive ole toteutunut. Ymmärrettävästi nuoremmat olivat muita harvemmin saavuttaneet toivomansa lapsimäärän. Alueellisesti tarkasteltuna pääkaupunkiseudulla ja pohjoisessa oli vähiten vastaajia, jotka kokivat päässeensä lapsitoivelukuunsa.

YEL-vakuutettujen vastaajien vastaukset seurailivat hyvin kaikkien vastaajien näkemyksiä. Niiden tarkempi tarkastelu osoittaa, että parhaiten toivottu lapsiluku on toteutunut vastaa-

jilla, joilla puoliso on yrittäjä. Lienee niin, että perhe-elämän rakentamisessa ja yhteensovittamisessa työelämään nimenomaan yrittäjän kanssa auttaa se, että puolisosokin ymmärtää yrittäjyyttä.

Lapsettomista YEL-vakuutetuista vastaajista 43 prosenttia oli tyytyväinen lapsettomuuteensa, mutta noin joka kolmas selvästi toivoo vielä saavansa lapsia jossain vaiheessa. Lisäksi 23 prosenttia ei ehkä ole vielä päättänyt, haluaako lapsia. Vanhempien vastausten perusteella pienempien lasten vanhemmat ovat muita harvemmin saavuttaneet toivomansa määrän lapsia.

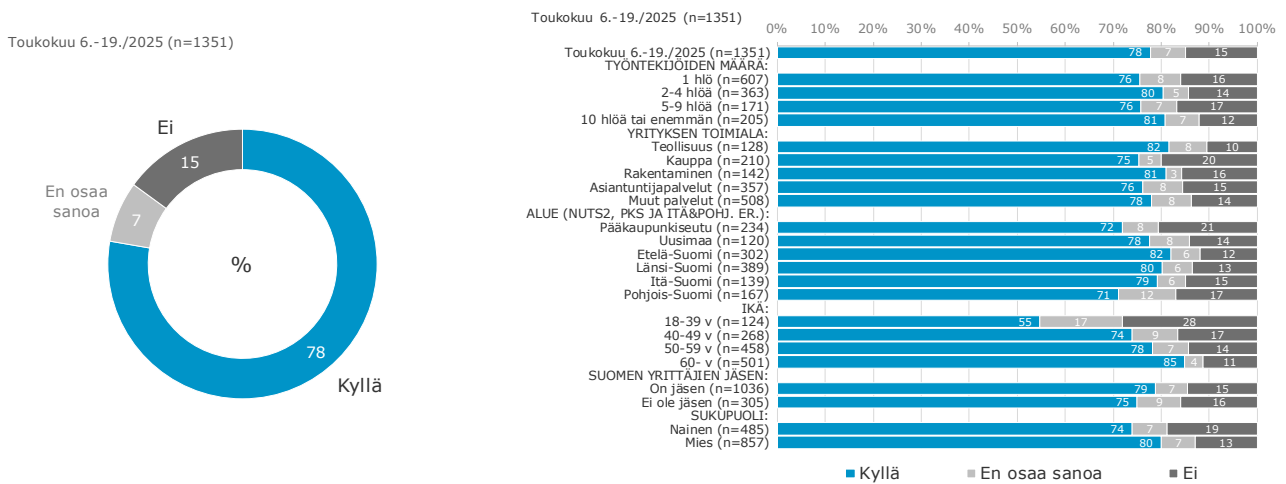
Suurimmalla osalla vastaajista yrittäjyys ei

^[4] Ks. kappale 2.2.

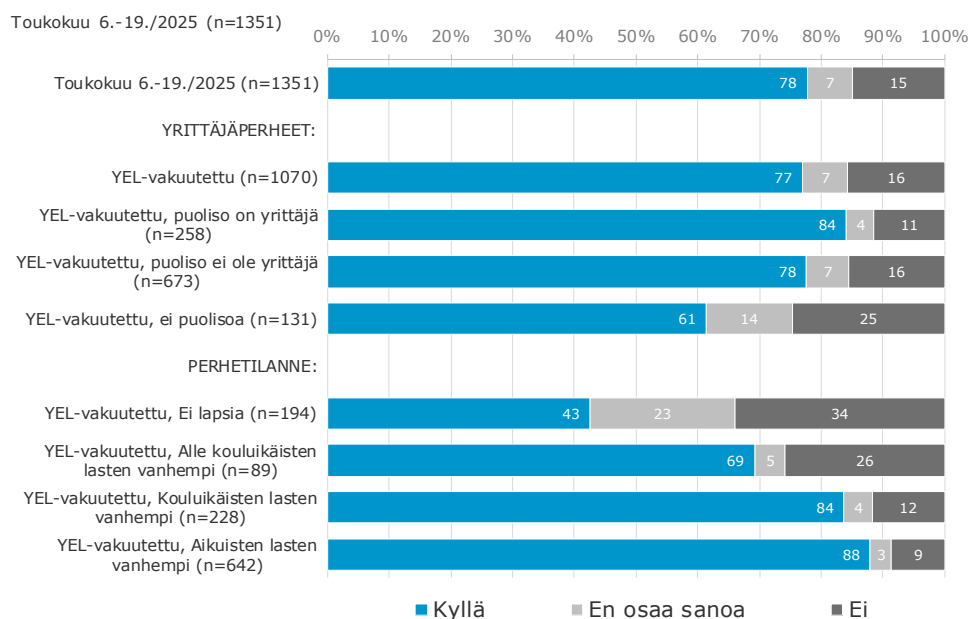
ole vaikuttanut toivotun lapsimäärän toteutumiseen. Kuitenkin joka kahdeksas (12 %) vastaaja koki, että yrittäjyys on vaikeuttanut tämän tavoitteen toteuttamista. Nuoremmissa ikäryhmissä – etenkin 18–39-vuotiailla – tämä osuus nousi jopa 34 prosenttiin, mikä viittaa varmasti siihen, että yrittäjyys erityisesti yrityksen alkuvaiheessa saattaa vaikuttaa perheellistymisen ajoitukseen ja toiveisiin.

YEL-vakuutettujen vastauksia tarkasteltaessa huomataan, että ne vastaajat, joilla ei ole puolisoa tai lapsia, osaavat muita harvemmin arvioida, onko nimenomaan yrittäjyys vaikuttanut heidän toivomansa lapsimäärän toteutumiseen. Pienempien lasten vanhemmat kokevat isompien lasten vanhempia useammin yrittäjyyden sekä helpottaneen että vaikeuttaneen toivottuun lapsimäärään pääsemistä.

ONKO TOIVOTTU MÄÄRÄ LAPSIA?

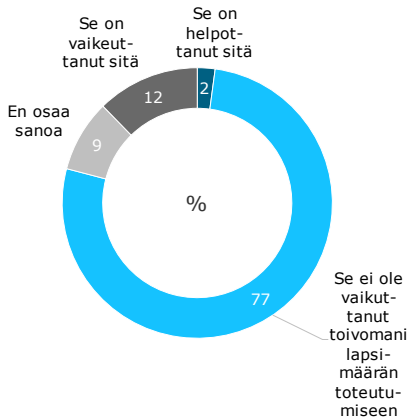

ONKO TOIVOTTU MÄÄRÄ LAPSIA?

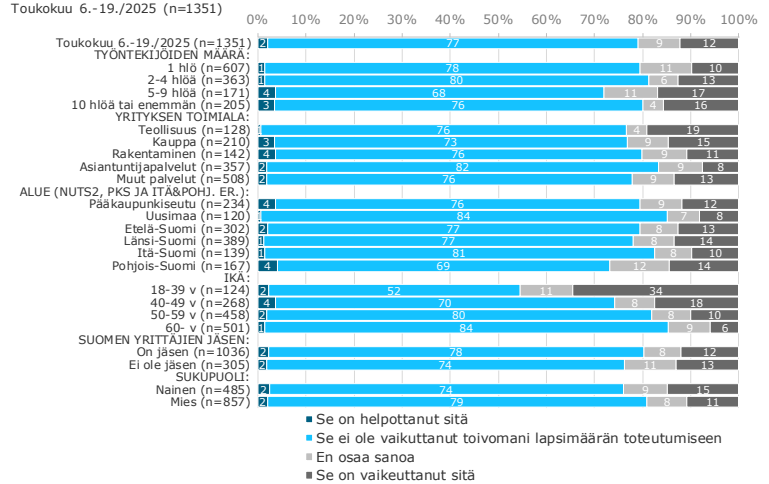

YRITTÄJYYDEN VAIKUTUS TOIVOTTUUN LAPSIMÄÄRÄÄN

Toukokuu 6.-19./2025 (n=1351)

Toukokuu 6.-19./2025 (n=1351)

3.2.Arki yrittäjänä: tasapainon kokemus

Yrittäjän pitkistä työpäivistä ja -viikoista voi seurata haasteita työ- ja perhe-elämän tasapainoon saamiseen. Silti jopa 85 prosenttia vastaajista koki tasapainottavansa perheen ja yrittäjyyden hyvin tai kohtalaisesti. Lähes joka kahdeksas (13 %) ilmoitti, ettei onnistu tässä lainkaan hyvin.

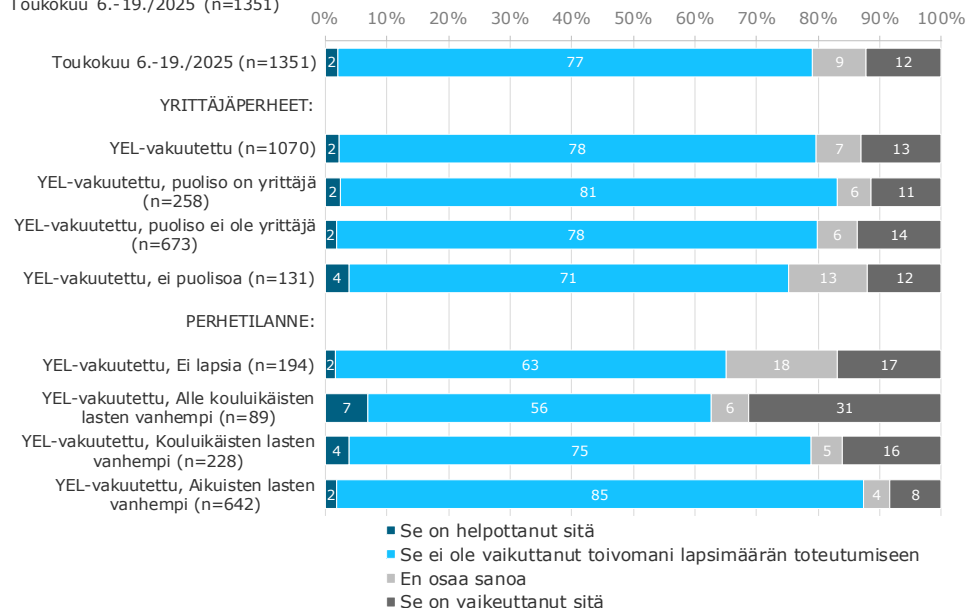
Parhaiten kahden osa-alueen balanssi oli

löytynyt yksinyrittäjillä ja eteläisen Suomen alueella. Vastaajan ikä korreloi hyvän balanssin löytymisen kanssa, mitä saattaa selittää se, että pääsääntöisesti vanhempien vastaajien perheeseen kuuluu enää aikuisia. Työnantajayrittäjissä on yksinyrittäjiä selvästi enemmän vastaajia, joilla on haasteita tasapainottaa työ- ja perhe-elämää. Tämä liittyy siihen, että työnantajuus lisää merkittävästi hallinnollista taakkaa ja siten usein yrittäjän työaika.

YEL-vakuutettujen vastaajien vastauksista voidaan havaita, että sinkkuvastaajat kokevat

MITEN YRITTÄJYYS ON VAIKUTTANUT TOIVOMASI LAPSIMÄÄRÄN TOTEUTUMISEEN?

Toukokuu 6.-19./2025 (n=1351)

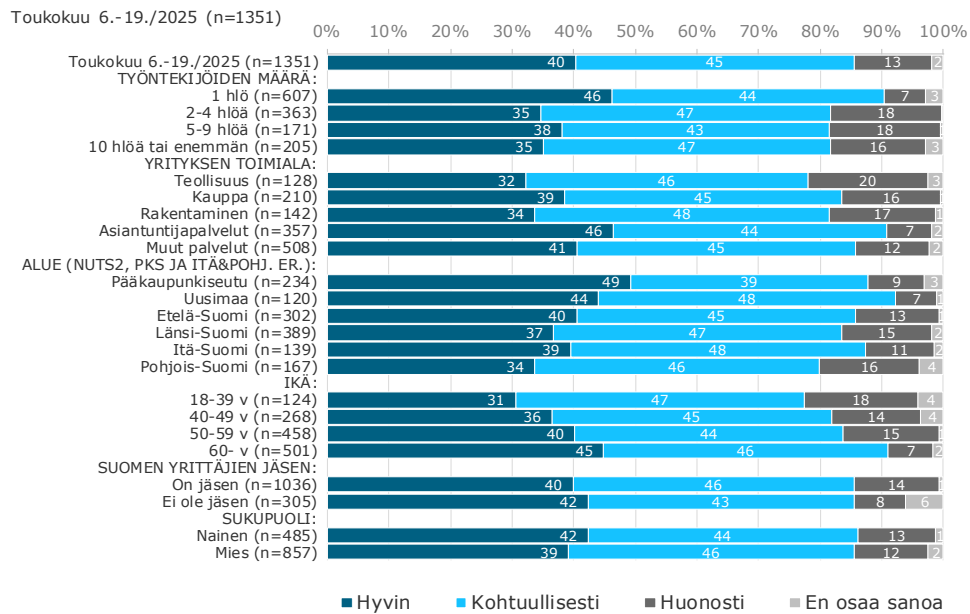
muita vastaajia useammin työ- ja perhe-elämänsä olevan hyvässä balanssissa. Myös he, joiden puoliso on myös yrittäjä, kokivat tilanteensa tasapainoisemmaksi kuin vastaajat, joiden puoliso ei ollut yrittäjä.

Vanhemmista tasapainon kanssa on eniten haastetta alle kouluikäisten ja kouluikäisten lasten vanhemmilla. Toisaalta aikuisten lasten

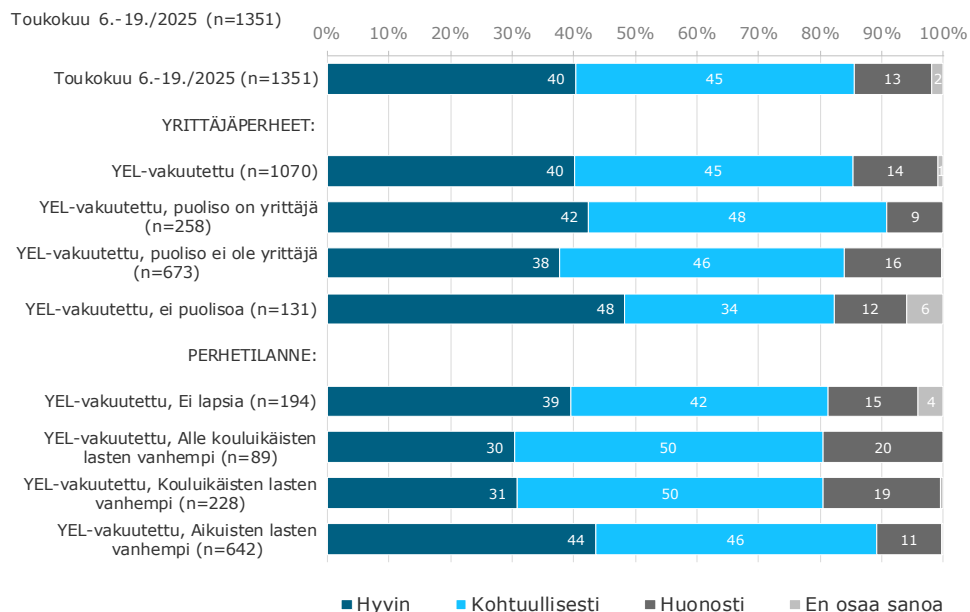
vanhemmat kokivat tasapainon olevan hyvä useammin kuin lapsettomat vastaajat.

On hyvä huomata, ettei vastaajille avattu perhekäsittelyä, joten esimerkiksi vanhemmilla vastaajilla perheen ja yrittäjyyden tasapainoon voi vaikuttaa myös hoitovastuu ikääntyvistä vanhemmista.

MITEN PYSTYT TASAPAINOTTAMAAN PERHEEN JA YRITTÄJYYDEN ARJESSA?

MITEN PYSTYT TASAPAINOTTAMAAN PERHEEN JA YRITTÄJYYDEN ARJESSA?

4. Miten lainsäädännöllä kannustetaan perheellistymiseen?

Lapsi on Suomen lainsäädännössä suojeltu yksilö, jolla on erityisasema. Lainsäädäntö korostaa lapsen oikeuksia, hyvinvointia ja etua. Esimerkiksi Suomen 1991 ratifioiman Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsen etu on ensisijainen kaikissa lasta koskevissa toimissa ja lapsella on oikeus elämään, kehitykseen, koulutukseen, suojeluun ja osallistumiseen. Perustuslain mukaan kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä, ja julkisen vallan on turvattava lapsen hyvinvointi ja kehitys. Lastensuojelulaki korostaa lapsen oikeutta turvalliseen kasvuympäristöön, huolenpitoon ja kehitykseen ja velvoittaa viranomaista puuttumaan, jos lapsi vaarantuu. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta korostaa lapsen oikeutta molempiin vanhempiinsa ja turvallisiin ihmissuhteisiin.

Lapsen suojaamisen lisäksi lainsäädännöllä pyritään kannustamaan vanhemmuuteen useilla eri tavoilla. Lapsen saapumisesta perheeseen aiheutuu kustannuksia ja se vaatii järjestelyjä työnteon osalta. Siksi lainsäädännön tarjoamat kannustimet ovat usein taloudellisia tukia, verotuksellisia helpotuksia^[6] ja perheystävällisiä työelämän järjestelyjä. Tässä osiossa tarkastelemme lyhyesti nyky-lainsäädännöstä löytyviä kannustimia.

4.1. Työlainsäädäntö

Työlainsäädäntö on keskeinen osa vanhemmuuteen kannustamista Suomessa, sillä se turvaa työn ja perhe-elämän yhteensovittamista ja suojaa vanhempien oikeuksia työelämässä. Lainsäädännöllä pyritään varmistamaan, että vanhemmat voivat osallistua lapsen hoitoon ilman, että työura vaarantuu.

Työsopimuslaki takaa työntekijän oikeuden olla poissa työstä perhevapaiden vuoksi (raskausvapaa, vanhempainvapaa, tilapäinen hoitovapaa, hoitovapaa jne.). Työntekijä voi olla poissa ilman että työsuhde katkeaa, ja poissaolo ei saa vaikuttaa negatiivisesti työntekijän asemaan.^[7]

Oikeus raskausvapaaseen ja vanhempainvapaaseen on sidottu oikeuteen niiden ajalta maksettaviin etuuksiin. Hoitovapaa saa lähtökohtaisesti alle 3-vuotiaan hoitamiseen. Tilapäinen hoitovapaa koskee tilannetta, jossa työntekijän lapsen tai muun hänen taloudessaan vakituisesti asuvan lapsi, joka ei ole täyttänyt 10 vuotta, sairastuu äkillisesti.

Työsopimuslain mukaan kaikki perhevapaat ovat palkattomia ja niiden ajalta vanhemman/huoltajan toimeentulo turvataan muulla lainsäädännöllä. Raskaus- ja vanhempainvapaan sekä tilapäisen hoitovapaan osalta työntekijällä voi olla oikeus palkkaan vapaan ajalta työehtosopimuksen tai työsopimuksen perusteella. Työntekijällä on lähtökohtaisesti oikeus palata samaan tai vastaavaan työhön kuin ennen perhevapaa. Työnantajan on tarjottava samaa työtä tai, jos se ei ole mahdollista, vastaavaa työtä, joka vastaa työntekijän osaamista ja aiempaa tehtävää. Työnantajalla ei ole oikeutta estää perhevapaan pitämistä.

4.2. Perhe-etuudet

Äitiysavustus

Raskaana oleva voi hakea Kelasta äitiysavustusta. Äitiysavustukseksi voi valita joko äitiyspakkauksen tai rahasumman. Äitiysavustusta voi hakea myös silloin, kun olet adoptoimassa lasta ja adoptiopalvelu on nimennyt lapsen hoitoosi.

Äitiysavustukseksi voi hakea äitiyspakkauksen tai rahasumman. Äitiyspakkaus sisältää vauvan vaatteita ja hoitotarvikkeita. Äitiysavustus rahana on 170 euroa.^[8] Rahausumma vastaa äitiyspakkauksen arvoa. Äitiysavustus on verotonta tuloa.

Perhe-etuudet vanhempainvapaalla

Perhe-etuusjärjestelmän ajatuksena on turvata vanhemman toimeentulo hänen ollessaan perhevapaalla. Voit jäädä raskausvapaalle 14–30 arkipäivää ennen lapsen laskettua

^[6] Verotuksessa ei merkitykseltään kovin suuria kannusteita kuitenkaan ole. Tuloverotuksessa työtulovähennyksen enimmäismäärää saa 50 euron suuruisen korotuksen jokaisesta alaikäisestä lapsesta

^[7] Lisäksi yhdenvertaisuuslaki kieltää syrjinnän vanhemmuuden perusteella ja tasa-arvolaki sukupuolen perusteella. Sukupuoleen perustuvana syrjintänä pidetään myös raskaus- ja perhevapaasyrjintää.

^[8] Äitiysavustus on nousemassa: Asiakkaalla, jonka laskettu aika tai adoptiolapsen hoitoon nimeämisen päivä on 1.4.2026 tai sen jälkeen, äitiysavustus on 210 euron rahasumma tai äitiyspakkaus ja 40 euron rahasumma. Valitessaan äitiyspakkauksen asiakas saa myös 40 euron rahasumman, sillä tuolloin on vielä jaossa äitiyspakkaus, jonka hankinta-arvo on 170 euroa.

aikaa. Kansaneläkelaitos maksaa raskausrahaa synnyttävälle vanhemmalle 40 arkipäivältä riippumatta lapsen todellisesta syntymähetkestä. Raskausrahopäivät on pidettävä peräkkäin, eikä niitä voi siirtää myöhemmin pidettäväksi. Jos lapsi syntyy ennen kuin synnyttävä vanhempi on jäänyt raskausvapaalle, raskausrahan maksu alkaa heti syntymää seuraavana arkipäivänä.

Vanhempainrahaa maksetaan vanhemmalle, joka on lapsen huoltaja, tai henkilölle, jolle on luovutettu vanhempainrahopäiviä. Em. henkilö voi saada vanhempainrahaa, jos hän hoitaa alle 2-vuotiasta lasta alle 2 vuotta sitten hoitoon otettua adoptiolasta.

Vanhempainrahaa maksetaan yhden lapsen perusteella yhteensä 320 arkipäivältä. Jos lapsella on kaksi vanhempaa, kumpikin vanhempi saa vanhempainrahaa 160 arkipäivää. Omasta 160 arkipäivän vanhempainrahakiintiöstä voi luovuttaa enintään 63 arkipäivää toiselle lasta hoitavalle henkilölle.^[9]

Vanhempainrahaa voi käyttää hyvin joustavasti. Vanhempainrahaa voi saada lyhyissäkin jaksoissa tai jopa yksittäisinä päivinä. Viimeinen mahdollinen vanhempainrahopäivä on lapsen 2-vuotissyntymäpäivä tai päivä, jolloin adoptiolapsen hoitoon ottamisesta on kulunut kaksi vuotta. Vanhempainrahaa voi hakea myös osittaisena.

Synnyttävä vanhempi voi saada vanhempainrahaa raskausrahakauden päätyttyä. Lapsen toinen vanhempi voi saada vanhempainrahaa aikaisintaan lapsen syntymäpäivästä alkaen. Samaan aikaan toisen lapsen hoitoon osallistuvan henkilön kanssa raskaus- tai vanhempainrahaa voi saada enintään 18 arkipäivän ajan.

Vanhempainpäivärahojen suuruus määräytyy etuuden saajan vuositulojen perusteella. Vuositulo lasketaan edellisen 12 kalenterikuukauden jaksolta. Tarkastelujakson ja päivärahan alkamisajankohdan väliin jää kuitenkin kalenterikuukausi, jonka aikana saatuja tuloja ei lasketa vuosituloon. Yrittäjän kohdalla vuosituloksi katsotaan ko. ajanjaksolla voimassa ollut YEL-työtulo. Mikäli vuositulo on alle 10 664 euroa (2026), maksetaan vähimmäispäivärahaa, joka vuonna 2026 on 31,99 euroa.

^[9] Päiviä voi luovuttaa 1) lapsen toiselle vanhemmalle, 2) puolisollesi, joka ei ole lapsen vanhempi, 3) lapsen toisen vanhemman puolisolle tai 4) lapsen muulle huoltajalle.

^[10] Lapsilisät 2026: yhdestä lapsesta 94,88 €/kk, toisesta lapsesta 104,84 €/kk, kolmannelta lapsesta 133,79 €/kk, neljännestä lapsesta 173,24 €/kk ja viidennestä ja jokaisesta seuraavasta lapsesta 192,69 €/kk. Lisäksi jokaisesta alle 3-vuotiaasta lapsesta maksettavaa lapsilisää korotetaan 26 eurolla kuukaudessa.

Kotihoidontuki

Kotihoidon tukea voi saada lapsen vanhempi, vanhemman puoliso tai muu lapsen huoltaja, jos lapsi on yli 6 kuukautta (syntymästä 160 arkipäivää) ja alle 3-vuotias, lapsella ei ole kunnallista varhaiskasvatuspaikkaa ja ko. henkilö hoitaa lasta itse tai on sopinut lapsen hoidosta toisen henkilön kanssa.

Kotihoidon tukea voi saada myös perheen muista alle kouluikäisistä sisaruksista, jos heilläkään ei ole paikkaa kunnallisessa varhaiskasvatuksessa. Tukea ei voi kuitenkaan saada enää sen jälkeen, kun perheen nuorin lapsi täyttää kolme vuotta. Kotihoidon tukeen kuuluu hoitoraha ja hoitolisä. Lisäksi ko. etuuden saajan kotikunta saattaa maksaa kuntalisää. Kotihoidontuki on veronalaista tuloa.

Hoitorahan määrä yhdestä alle 3-vuotiaasta on 377,68 euroa kuukaudessa (2026) jokaisesta muusta perheen alle 3-vuotiaasta lapsesta 113,07 euroa kuukaudessa ja jokaisesta muusta perheen yli 3-vuotiaasta mutta alle kouluikäisestä lapsesta 72,66 euroa kuukaudessa. Hoitolisää maksetaan vain yhdestä lapsesta, ja se on enintään 202,12 euroa kuukaudessa.

Lapsilisä

Lapsilisää voi saada, jos lapsi on alle 17-vuotias, hakija on lapsen vanhempi, huoltaja tai muu lapsen hoidosta vastaava henkilö, joka asuu lapsen kanssa vakinaisesti Suomessa. Lapsilisän maksaminen alkaa lapsen syntymää seuraavan kuukauden alusta. Lapsilisän määrä kasvaa lapsiluvun mukaan.^[10] Määrään vaikuttavat ne alle 17-vuotiaat lapset, joista on oikeus saada lapsilisää. Toisesta ja jokaisesta seuraavasta lapsesta maksettavat korotukset voidaan laskea vain silloin, kun kaikki lapsilisät myönnetään samalle henkilölle. Lapsilisä on verotonta tuloa.

Perhevapaakorvaus

Työnantaja voi hakea perhevapaakorvausta kustannuksista, jotka aiheutuvat naispuolisen työntekijän vanhemmuudesta. Yrittäjä ei saa korvausta omasta vanhemmuudestaan aiheutuvista kustannuksistaan.

Perhevapaakorvaus voidaan myöntää, jos työntekijä on saanut Kelasta raskausrahaa tai adoptioäidin vanhempainrahaa, työnantaja

on maksanut raskausrahan tai adoptioäidin vanhempainrahan ajalta vähintään yhden kuukauden ajan palkkaa, joka perustuu työ- tai virkaehtosopimukseen tai työsopimukseen, työntekijän työsuhde on kestänyt vähintään kolme kuukautta ennen raskausrahakauden tai adoptioäidin vanhempainrahajakson alkamista ja perustuu vähintään vuodeksi tehtyyn työsopimukseen^[11] ja työntekijän työaika on ennen raskausrahakauden tai adoptioäidin vanhempainrahajakson alkamista vähintään 80 prosenttia alan kokoaikaisesta säännöllisestä työajasta.^[12]

Perhevapaakorvausta voi hakea myös työnantaja, joka maksaa äidille palkan ja vanhempainpäivärahan erotuksen. Perhevapaakorvaus on 2 500 euroa. Korvaus on raskaus- tai adoptio-kohtainen.

Vuosilomakustannusten korvaus

Työnantaja, joka on velvollinen maksamaan työntekijälle lomapalkkaa tai lomakorvausta erityisraskaus-, raskaus- tai vanhempainvapaan perusteella kertyneestä vuosilomasta, voi saada Kelasta vuosilomakustannuskorvausta.

Työntekijälle voi kertyä vuosilomaa raskaus- ja vanhempainvapaapäiviltä yhteensä enintään 160 arkipäivältä.^[13] Jos työntekijä jää erityisraskausvapaalle, hänelle kertyy tämän lisäksi vuosilomaa koko erityisraskausvapaan ajalta. Vuosilomakustannuskorvausta ei makseta lomarahasta eikä lomaltapaluurahasta. Vuosilomakustannuskorvausta täytyy hakea kahden vuoden kuluessa sen kalenterikuukauden alkamisesta, jolta korvausta halutaan saada.

5. Suomen Yrittäjien kehittämisehdotukset

Väestöpolitiikka on syytä ymmärtää laajasti kattaen muun muassa syntyvyyden, maahanmuuton, maassamuuton, alueellisen kehityksen ja väestörakenteen muutokseen sopeutumisen kysymykset. Tässä ohjelmassa keskitytään erityisesti syntyvyyteen. Yrittäjät ehdottaa, että laaditaan kansallinen väestöpoliittinen strategia, johon nämä kaikki tekijät sisältyvät. Tarvitaan monialaisia ja pitkäjänteisiä toimia, jotta syntyvyys saadaan nousemaan toivottuun lapsilukuun ja lähemmäksi väestön uusiutumispistettä. Tämä edellyttää sekä taloudellisia uudistuksia että muutoksia asenteissa ja rakenteissa.

Perheeseen ja vanhemmuuteen liittyvät teemat tulee ottaa luontevaksi osaksi yrittäjyyteen liittyviä keskusteluja ja Yrittäjät-akatemia koulutustarjontaa. Esimerkiksi Yrittäjät-akatemioita voi järjestää koulutusta siitä, miten yrittäjänä voit varautua perheellistymiseen sekä yrittäjävanhemmuutta tukevaa koulutusta. Voidaan myös järjestää perhepaneelleita, joissa pohditaan esimerkiksi yrittämisen ja perheen yhteensovittamista sekä yrittäjän vanhemmuutta ja hyvinvointia.

Suomen Yrittäjät nostaa esille selkeän tarpeen tutkia ja selvittää syitä yrittäjien ja muussa ammattiasemassa olevien (palkansaajat, ei-työlliset) TFR-luvun eroihin.^[14]

Perheeseen ja vanhemmuuteen liittyvät teemat tulee ottaa luontevaksi osaksi yrittäjyyteen liittyviä keskusteluja.

^[11] Vuoden mittainen työsuhde voi täytyä myös useammasta määräaikaisesta työsuhteesta, jos ne jatkuvat samalla työnantajalla yhtäjaksoisesti vähintään vuoden.

^[12] Työaikaedellytys (80 % alan kokoaikaisesta säännöllisestä työajasta) täyttyy myös silloin, kun äiti on ennen raskausvapaan, äitiysvapaan tai adoptioäidin vanhempainvapaan alkamista kokoaikaisesta työ- tai virkasuhteestaan tilapäisellä vapaalla (esim. hoitovapaa, osittaisen hoitovapaa, opintovapaa, osasairauspäiväraha tai osakuntoutusraha).

^[13] Vuosilomakustannuskorvausta maksetaan enintään 2,5 päivältä sellaiselta kalenterikuukaudelta, joilta työntekijälle on kertynyt vuosilomaa erityisraskaus-, raskaus- tai vanhempainvapaan perusteella. Tällaisen kuukauden aikana vanhempainpäivärahaa on täytynyt maksaa vähintään 14 päivältä.

Työntekijän päivärahan perusteena oleva vuositulo jaetaan 300:lla. Tätä päiväkohtaista korvausta Kela korottaa 1,21:lla. Korvausta maksetaan kuitenkin enintään sen verran kuin työnantaja on ollut velvollinen maksamaan vuosilomapaikkana korotettuna kertoimella 1,21.

^[14] Ks. kappale 2.2.

Suomen Yrittäjien perhepoliittinen ohjelma käsittää seuraavat toimenpiteet:

5.1. Positiivinen puhe muuttuu teoiksi

Lapsiystävällisen Suomen rakentaminen edellyttää asennemuutosta. Lapsen arvo on tuotava vahvasti esiin. Lapsi on rikkaus ja ilo eikä taakka tai menoerä. Viestinnässä tarvitaan positiivista puhetta vauvoista, vanhemmuudesta sekä työn, yrittämisen ja perhe-elämän luontevasta yhteensovittamisesta. Lastenneuvoloihin tarvitaan lisää ymmärrystä yrittäjyydestä ja sen erityistilanteista yrittäjävanhempien ja -perheiden tukemiseksi.

Suomessa ja muissa Pohjoismaissa on monen vuosikymmenen ajan toteutettu politiikkatoimia, joilla tuetaan perheellistymistä ja työn ja perheen yhteensovittamista. On toteutettu kattava perhevapaajärjestelmä, laadukas ja kohtuuhintainen varhaiskasvatus, julkinen terveydenhuolto, maksuton peruskoulutus ja lapsiperheiden sosiaalitetut. Näitä on tärkeää ylläpitää ja kehittää jatkossakin, mutta selvästikään ne eivät yksin riitä. On kehitettävä toimia, joilla voidaan tukea lapsia toivovia ja vaikuttaa laskevan syntyvyyden uudenslaisiin syihin.

TOIMENPITEET:

- Järjestetään lastenneuvolan työntekijöille täsmäkoulutusta yrittäjyydestä ymmärryksen lisäämiseksi yrittäjävanhempia ja -perheitä kohtaan.
- Kirjoitetaan ja kerrotaan Yrittäjissä myönteisiä tarinoita siitä, miten yrittäjyys on helpottanut perheen ja työn yhteensovittamista ja miten vanhempainvapaa on toiminut yrittäjälle uusien ajatusten generaattorina.
- Varmistetaan yksityisen varhaiskasvatuksen toimintaedellytykset. Tämä tapahtuu muun muassa yksityisen hoidon tuen Kela-korvauksilla ja kunnan maksamalla kuntalisällä. Yksityiset palvelut tarjoavat usein joustavim-

pia ratkaisuja. Suurissa kaupungeissa lapsia ohjataan usein suuriin julkisiin jättipäiväkoteihin, mutta yksityiset päiväkodit voivat varmistaa lähipäiväkotiperiaatteen toteutumisen.

- Kotitalousvähennystä tulee uudistaa Yrittäjien vero-ohjelmassa esitetyn mukaisesti.^[5] Kotitalousvähennys on käytettävissä myös lapsenhoitopalveluihin. Yrittäjien vähennykseen esittämät muutokset vahvistavat hoitoalan yrittäjyyttä ja mahdollistava yrittäjille, joilla ei ole useinkaan säännölliset työajat, paremmin lastenhoitopalveluiden käytön kotona esimerkiksi tilanteessa, jossa lapsi on sairaana. Tämä parantaa erityisesti toiminimiyrittäjänä toimivien vanhempien tilannetta.

5. 2. Nuorten tulevaisuususkon vahvistaminen

Nuorten aikuisten tulevaisuususkoa ja luottamusta tulee vahvistaa. Tähän liittyy nuorten globaalien huolten ja sukupolvien välisen epäoikeudenmukaisuuden kokemuksen helpottaminen esittämällä konkreettisia ratkaisuja.

Nuorten huolet tulee ottaa tosissaan. Realistinen keskustelu ilmastonmuutoksesta helpottaa ilmastoahdistusta. Nuorille tulee osoittaa mahdollisuuksia toimia vastuullisesti. Lapsiperheiden ilmastovaikutuksia tulee arvioida realistisesti, sillä usein lapsiperheiden elämäntavat ovat esimerkiksi kierrätyksen ansiosta kestävästi kehityksen mukaisia.

Työllisyys, koulutus sekä vakaat työurat ja parisuhteet edistävät syntyvyyttä. Luottamus ja tulevaisuudenusko vahvistuvat, kun nuoret pääsevät opintojen jälkeen nopeasti töihin. Nuorten mielenterveyden tukeminen vahvistaa uskallusta sitoutua.

Nuoret aikuiset tarvitsevat tietoa hedelmällisyydestä esimerkiksi nettialustalla, johon kootaan laajasti tietoa, tukea ja palveluita eri elämäntilanteista, mielen hyvinvoinnista, opiskelupaikan valinnasta, työn hakemisesta ja vapaa-ajan mahdollisuuksista.

^[5] Vähennyksen enimmäismäärä nostetaan 2 000 euroon; vähennysprosentit: 50 prosenttia työkorvauksesta ja 20 prosenttia palkoista; omavastuuosuus palautetaan nykyisestä 150 eurosta 100 euroon.

TOIMENPITEET:

- Lisätään hedelmällisyystietoisuutta ikätasoisesti peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen sisältöihin, peruskoulussa ja lukiossa esimerkiksi terveystiedon ja yhteiskuntaopin sisältöihin sekä ammatillisessa koulutuksessa
- Tarjotaan nuorille aikuisille perheneuvontaa ja tukea parisuhteisiin vahvistamalla kolmannen sektorin ja yksityisten yritysten tarjoamia tukipalveluita.
- Kunnat varmistavat riittävän perheasuntojen tarjonnan määrän ja laadun kaavoituksen ja tonttipolitiikan avulla.
- Pidetään Yrittäjien toimesta esillä yrittäjyyttä mahdollisuutena yhdistää työ- ja perhe-elämä joustavien työaikojen ja etätömahdollisuuden kautta
- Säädetään palkkatuki yrityksille, jotka palkkaavat juuri valmistuneita ja vähän työkokemusta omaavia nuoria vähintään puolen vuoden ajaksi ja korotetusti, jos ne työllistävät vähintään vuoden ajaksi.

5.3. Koko ikäluokan mielenterveysinterventio

Syntyvyyden näkökulmasta nuorten heikentynyt mielenterveys on yksi keskeisistä syistä keskimääräisen hedelmällisyysluvun merkittävään laskuun.

Terveydenhuoltolakiin tuli 2026 alussa voimaan muutos, jonka mukaan oppivelvollisuusikäisten opiskeluterveydenhuoltoon sisältyy jatkossa Puolustusvoimien ennakkoterveystarkastus hyvinvointialueen järjestämänä sinä vuonna, kun opiskelija täyttää 18 vuotta. ^[16] Yhdistetyssä opiskeluterveydenhuollon ja kutsuntojen ennakkoterveystarkastuksessa huomio on laajemmin nuoren toimintakyvyssä,

kun sekä palveluskelpoisuutta että opiskeluun ja tulevaan ammattiin liittyvää opiskelu- ja työkykyä tarkastellaan. Tämä auttaa nuorta nykyistä paremmin hahmottamaan oman toimintakykynsä merkitystä. Tätä vahvistaa myös sähköisestä terveystarkastuksesta saatava palaute.

Opiskeluterveydenhuollossa toteutettavassa ennakkoterveystarkastuksessa havaittuihin nuoren tuen tarpeisiin vastaamiseksi on mahdollista hyödyntää opiskeluterveydenhuollossa käytössä olevia jatkohoidon ja tuen prosesseja ja kehittää niitä edelleen tehokkaammiksi ja toimivammiksi yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Näin nuoret voivat saada tarvitsemaansa tukea entistä varhaisemmassa vaiheessa. Tämän voidaan arvioida vähentävän palveluksen keskeyttävien määrää.

Terveydenhuoltolain säännöksiä tulisi edelleen vahventaa siten, että laissa määriteltäisiin tarpeelliset tukipalvelut ja hoitopolut tilanteessa, jossa terveystarkastuksessa havaitaan mielen terveyden ongelmia tai kohonnut riski niihin sairastumiseen lähitulevaisuudessa. Näin tällä koko ikäluokan interventiolla voitaisiin vähentää varhaisaikuisuuden ongelmia ja näin mahdollisesti vaikuttaa myös syntyvyyteen.

TOIMENPITEET:

- Yhdistetystä opiskeluterveydenhuollon ja kutsuntojen ennakkoterveystarkastuksessa tulee tehdä koko ikäluokan hyvinvointikatselmus, jossa havaittaessa mielenterveyden ongelmia, kutsunanalainen ohjataan palvelusetelillä välittömästi oikeiden terveyden- ja sosiaalihuollon palveluiden piiriin.

5.4. Perhe- ja opiskeluelämän yhteensovittaminen

Tutkijoiden mukaan parhaat edellytykset lasten saamiselle on 25-35-vuotiaana. Tämän vuoksi on syytä luoda edellytyksiä sille, että

^[16] Jokainen miespuolinen Suomen kansalainen on velvoitettu osallistumaan kutsuntoihin sinä vuonna, jona täyttää 18 vuotta. Ennen kutsuntoja jokaisen kutsunanalaisen tulee käydä terveystarkastuksessa oman kunnan terveydenhuollossa. Kutsuntatilaisuudessa tarkistetaan henkilötiedot ja kutsunanalaisen terveydentila sekä määritetään sopivuus varusmiespalvelukseen eli palveluskelpoisuus. Henkilö määrätään palvelukseen, jos hänet todetaan terveystarkastuksessa palvelukseen sopivaksi. Naispuoliset kansalaiset eivät osallistu kutsuntoihin, mutta voivat hakeutua vapaaehtoiseen asepalvelukseen aikaisintaan sinä vuonna, kun täyttävät 18 vuotta. Mikäli kutsunanalainen todetaan kutsunnoissa palveluskelpoisuusluokkaan E (ei palveluskelpoinen), hänet vapautetaan palveluksesta rauhanaikana pysyvästi. Puolustusvoimien rekisterissä säilytetään kutsunnoissa saadut tiedot ja todettu palveluskelpoisuusluokka siihen saakka, kun henkilön asevelvollisuus päättyy (tiedot ovat salassa pidettäviä eikä niitä käytetä muihin tarkoituksiin ilman henkilön suostumusta). Yleisin syy palveluskelpoisuusluokkaan E on mielenterveysongelmia. On kohtuutonta, ettei kutsunnoissa saatavaa tietoa hyödynnetä välittömästi kutsunanalaisen ohjaamiseksi oikeiden palveluiden piiriin, kun samanaikaisesti olemme huolissamme nuorten mielenterveysongelmista.

lapset voidaan saada nuorempana, myös opiskeluaikana ja työuran alkuvaiheessa.

Osalla nuorista aikuisista vakaan ja tulotoltaan riittävän työtilanteen saavuttaminen on edellytys lastenhankinnalle. Erityisesti korkeasti kouluttautuville sen saavuttaminen vie pitkään, sillä opinnot ovat pitkäaikaiset ja työuran alussa on usein tyydyttävä määräaikaisiin ja koulutusta riittämättömästi vastaaviin työtehtäviin.

Perhebarometrin (2022) mukaan oman tai puolison työtilanteen epävarmuus sekä halu edetä urallaan ovat yleisiä lastenhankinnan lykkäämistä aiheuttavia tekijöitä. Verrattuna aikaisempiin vuosikymmeniin nuorten aikuisten eteneminen asiantuntijatason tehtäviin on siirtynyt myöhäisemmäksi ja määräaikaisten ja osa-aikaisten työsuhteiden osuus painottuu erityisesti nuoriin työelämänsä alussa oleviin. On syytä myös huomioida perheellistymisen tukeminen osana opintotuen kokonaisuutta. Opintotuen osana maksetaan huoltajakorotusta niille opiskelijoille, jotka ovat alaikäisen lapsen huoltajia. Korotus on yhtä suuri riippumatta lasten määrästä.

Mikäli opiskelija ilmoittautuu koulusta pois-olevaksi vanhempainvapaan ajaksi, koulun tunnukset eivät pysy voimassa, jolloin hänen omaehtoinen opiskelunsa ja lopputyön tekemisensä vaikeutuu. Tämä vaikeuttaa osaltaan perhe-elämän ja opiskelun yhteensovittamista. Tarvitaan joustavuutta, jotta opiskelija voi halutessaan suorittaa ja pitää yllä opintojaan vanhempainvapaan aikana.

Opintojen epäsäännöllisyydestä johtuen perheellisen opiskelijan tarve varhaiskasvatukselle tai päivähoidolle voi olla hyvin epäsäännöllistä ja viikosta toiseen vaihtelevaa. Kunnallinen varhaiskasvatus on suunniteltu ja mitoitettu ensi sijassa säännölliseen viikokotyöaikaan sitoutuneille vanhemmille, joilla on tieto tulevasta työvuoroistaan vähintään lain vaatimaa kolmea viikkoa aikaisemmin. Opiskelijoille tämä ei usein ole mahdollista. Heillä on selkeä tarve nykyistä huomattavasti joustavammalle varhaiskasvatukselle.

Syytä on panostaa myös vastavalmistuneiden perheiden taloudelliseen tukemiseen ja parisuhteen ja vanhemmuuden tukeen.

TOIMENPITEET:

- Kannustetaan isiä hyödyntämään perhevapaita hoivavastuun tasaisemman jakautumisen edistämiseksi opiskelijaperheissä.
- Jatketaan opintolainahyvitystä perheellisten opiskelijoiden velkataakan alentamiseksi.
- Säädetään lakkautetun aikuiskoulutustuen tilalle uusi työllistymistä ja uudelleen kouluttautumista painottava tukimalli, joka mahdollistaa vanhempien kouluttautumisen myös työuran aikana.
- Siirretään opiskelijaperheiden palveluiden painopistettä ongelmien hoidosta fyysisen, henkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin aktiiviseen edistämiseen ja ongelmien ehkäisemiseen. Varhaisen puuttumisen mallia käytetään sekä psyykkisen, fyysisen, että sosiaalisen toimintakyvyn tukemiseksi.
- Kannustetaan oppilaitoksia pitämään koulun tunnukset voimassa, vaikka opiskelija ilmoittautuu poissa-olevaksi vanhempainvapaan aikana. Tämä mahdollistaa opintojen perhe-elämän ja opiskelun yhteensovittamisen myös vanhempainvapaan aikana.
- Kohdennetaan järjestöille ja yrityksille rahoitusta matalan kynnyksen tilapäiseen lastenhoitoapuun ja vahvistetaan kolmannen sektorin ja yritysten lapsiperheiden vanhemmille tarjoamia parisuhteiden tukipalveluita.
- Kannustetaan korkeakouluja toteuttamaan omakustanteista päivähoitoa luentojen, tenttien ja ryhmätöiden ajaksi ostamalla sitä yksityisiltä palvelutuottajilta.
- Muutetaan opintotuen huoltajakorotusta niin, että se huomioi lapsimäärän.
- Edistetään nuorten aikuisten työllistymistä yrittäjille suunnatulla tuella, kun he palkkaavat vastavalmistuneen vähintään vuoden mittaiseen työsuhteeseen.

5.5 Taloudellinen kannuste ensimmäisen lapsen hankkimiseen

Monesti perheellistymisen esteenä saattaa olla potentiaalisten vanhempien taloudellinen tilanne tai pelko taloudellisen tilanteen heikkeneemisestä lapsen syntymän vuoksi. Toisaalta yksi merkittävimmistä syistä syntyvyyden laskuun on se, ettei esikoisia enää synny perheisiin. Esikoisen saamiseen liittyykin usein muita lapsia enemmän hankintoja, jotka perheessä tehdään ensimmäistä kertaa.

Väestöliitto on esittänyt, että olisi perusteltua luoda taloudellinen kannuste ensimmäisen lapsen hankkimiseen.^[17] Esityksensä mukaan kannuste voisi olla 10 000 euron suuruinen ja se tulisi ohjata perheelle vauvan ensimmäisten elinvuosien aikana. Pidämme sekä ajatusta että kannustimen kokoluokkaa kannatettavana. Mikäli tällaisesta kannusteesta päätetään säätää, tulee sen käytännön toteutuksessa pohtia sitä, että lopputulos ohjaa syntyvyyden lisäksi perheen pysyvyyteen.

Perheen ensimmäisestä lapsesta maksetaan nykyisin verovapaata lapsilisää 120,88 euroa kuukaudessa aina siihen saakka, kun lapsi täyttää kolme vuotta.^[18] Nykyisen lapsilisän sijasta perheille voitaisiin maksaa uutta ensimmäisen lapsen perusteella maksettavaa tukea aina siihen saakka, kun lapsi täyttää kolme vuotta. Tuki voisi olla lapsen ensimmäisenä vuonna 370 euroa, toisena vuonna 278 euroa ja kolmantena 185 euroa kuukaudessa. Näin kolmen vuoden aikana kyseisiä ensimmäisen lapsen perheitä tuettaisiin yhteensä 10 000 eurolla.^[19]

Tuen saamisehdot voisivat olla kuten lapsilisässä sillä lisäyksellä, että lapsen tulisi olla lapsen molempien vanhempien tai synnyttävän vanhemman (mikäli kyseessä yhden vanhemman perhe) ensimmäinen ja tuki maksettaisiin synnyttävälle vanhemmalle.^[20] Erona lapsilisään uuden tuen tulisi olla veronalaista tuloa, jolloin se kohdentuisi erityisesti pienituloisiin vanhempiin. Tuki ei vaikuttaisi perheelle maksettaviin muihin etuuksiin.

Vuonna 2024 syntyi esikoisia hieman vajaa 19 000. Jos 10 000 euron suuruisella kannustimella saataisiin esimerkiksi 1 000 esikoista lisää, olisi kannustimen kustannukset yhteiskunnalle 200 miljoonaa euroa kolmessa vuodessa. Toisaalta yhteiskunta säästäisi lapsilisissä 29 miljoonaa euroa vuodessa. Lisäksi veronalaisesta tuesta palautuisi valtiolle noin 30 miljoonaa euroa kolmessa vuodessa.

TOIMENPITEET:

- Säädetään lapsilisän tilalle uusi ensimmäisen lapsen perusteella maksettava tuki, jota maksetaan lapsen ensimmäisen kolmen elinvuoden ajan.
- Tuki olisi veronalainen. Se ei vaikuttaisi muihin etuuksiin.
- Lapsilisäjärjestelmä jäisi muuten ennalleen.

5.6. Perhevapaalla olevien toimeentulo turvattava yhteisistä varoista

Suomessa perhevapaalla olevan toimeentulo turvataan pitkälti työnantajan ja työnantajien kollektiivin toimesta. Koska syntyvyyden edistäminen on koko yhteiskunnan yhteinen asia, reilumpi ratkaisu olisi Tanskan malli, jossa perhevapaalla oleva saa lähellä menetettyä palkkatuloa olevan korvauksen, josta valtaosa rahoitetaan verotuksen kautta ja pienempi osa työnantajien perustamalla rahoituksella. Tätä kohti voisi olla hyvä mennä myös Suomessa. Työntekijän perhevapaasta aiheutuva taloudellinen ja hallinnollinen taakka rasittaa erityisesti naisvaltaisella alalla toimivia pienyrittäjiä. Taakkaa keventämällä myös yrittäjän mieli kevenisi asian suhteen.^[21]

On koko yhteiskunnan etu, että Suomeen syntyy lisää lapsia, joten on perusteltua, että perhevapaalta maksettavien etuuksien rahoituspohja levenee työnantajien hartioilta kaikille veronmaksajille.

^[17] Väestöliitto nosti asian esille järjestämässään Syntyvyyden pyöreän pöydän keskustelussa 27.11.2025.

^[18] Tämän jälkeen lapsilisä laskee 94,88 euroon kuukaudessa (2026). Perheen toisesta lapsesta maksetaan 104,84 €/kk, kolmannesta lapsesta 133,79 €/kk, neljännestä lapsesta 173,24 €/kk ja viidennestä ja jokaisesta seuraavasta lapsesta 192,69 €/kk. Lisäksi jokaisesta alle 3-vuotiaasta lapsesta maksettavaa lapsilisää korotetaan 26 eurolla kuukaudessa. Lapsilisäjärjestelmä siten jossain määrin kannustaa hankkimaan ensimmäisen lapsen jälkeen lisää lapsia.

^[19] Jos tukeen yhdistettäisiin lapsilisästä säästävät varat, voisi tuki olla ensimmäisenä vuonna 531 euroa, toisena 398 euroa ja kolmantena 266 euroa kuukaudessa.

^[20] Poikkeuksena tästä voisi olla tilanteet, joissa synnyttävä vanhempi menehtyy tai huoltajuus muuten siirtyy toiselle vanhemmalle ennen kuin lapsi täyttää kolme vuotta.

^[21] Kun kustannusvastuu ei olisi niin raskaasti yksittäisellä työnantajalla, voisi vaikutuksena olla myös nykyistä positiivisempi suhtautuminen perhevapaisiin ja nuorten naisten palkkaamiseen.

TOIMENPITEET:

- Sairausvakuutuksen kustannusten jakoa tulee muuttaa siten, että vanhempainpäivärahojen rahoitus tulisi kokonaisuudessaan valtion verotuloista.
- Työnantajayrityksille tulee luoda kannusteita luoda tämän lisäksi rahastoja, joista voitaisiin maksaa valtion maksaman etuuden lisäksi perhevapaalla olevalle työntekijälle päivärahaa siten, että hänen tulonsa perhevapaalla eivät merkittävästi alenisi sitä edeltävän työsuhteen palkkatasosta.

5.7. Rekrytuki yritykselle yrittäjän jäädessä perhevapaalle

Tilastokeskuksen erottelun naisten ja miesten kokonaishedelmällisyysluvuista ammattiaseman mukaan yrittäjääsemassa olevien hedelmällisyysluvut ovat 2000-luvulla olleet jatkuvasti palkansaajia ja ei-työllisiä korkeammalla tasolla. ^[22] Tulosten mukaan työllisyys ja erityisesti yrittäjänä toimiminen näyttääkin vaikuttavan positiivisesti lapsen saamiseen. Siksi on perusteltua kannustaa yksilöitä yrittäjyyteen ja mahdollistaa vanhemmuus yritystoiminnan rinnalla.

Vaikka yrittäjyys sinällään voi mahdollistaa muuta työväestöä laajemman vapauden työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi, voi raskausaika ja vauvavuosi olla usein erityisesti yksin toimiville yrittäjä-äideille muita äitejä raskaampaa. Yritystoimintaa ei välttämättä voi kokonaan keskeyttää, jos tahtotilana on se, että toiminta jatkuisi perhevapaan jälkeen.

Toisaalta sijaisen palkkaaminen voi olla vaikeaa taloudellisista syistä ja siksi, että sopivaa sijaista voi olla vaikeaa löytää. Hyvän sijaisen perehdyttäminen ja opastaminen yritystoiminnan pyörittämiseen vie aikaa. Jotta yrittäjänaisilla oli mahdollisuus saavuttaa toivomansa lapsiluku, tulisi heille olla tarjolla palkkatuki sijaisen palkkaamiseen.

Yrittäjyys tulee nähdä mahdollisuutena elää omannäköistä työelämää. Vanhempainvapaa voi mahdollistaa yrityksen kasvamisen, kun sen aikana voi kehittää yrityksen toimintaa uusien ajatuksin ja laittaa prosessit kuntoon.

TOIMENPITEET:

- Tulee säätää rekrytointituesta, jota maksetaan yritykselle YEL-vakuutetun henkilön perhevapaan sijaisen palkkaamista varten.
- Tukiajan tulisi olla vähintään kaksi kuukautta ja sitä tulisi olla mahdollista maksaa jo sijaisen kouluttamisen/perehdyttämisen ajalta (esim. kuukausi ennen perhevapaalle jäämistä).
- Työsuhteelle tulisi asettaa vähimmäistuntimäärän vaatimus. Palkan tulisi olla vähintään toimialan vähimmäispalkan suuruinen.
- Tuki voisi olla esim. 50–100 prosenttia palkkauskustannuksista (riippuen kustannusvaikutuksista)

5.8. Sairaana lapsen hoidon ajalta etuus vanhemmille

Kun lapsi sairastuu, yrittäjä ei ole samassa asemassa työntekijän kanssa. Yhteiskunnassa ymmärretään laajasti, että työntekijän lapsen sairastumisesta johtuva kustannus ei kuulu luonnostaan yritystoiminnalla rahoitettavaksi, ja niinpä sairastuneen lapsen hoitopäiviä ei ole lainsäädännössäkään säädetty palkallisiksi.

Työehtosopimusneuvotteluissa on kuitenkin aikojen kuluessa ja erilaisen kaupankäynnin myötä päädytty siihen, että nämä hoitopäivät ovat tiettyyn rajaan asti palkallisia.

On itsestään selvää, että esimerkiksi flunssaisista lasta on paras hoitaa kotona vanhemman toimesta. Koska kysymys on mitä suurimmassa määrin koko yhteiskuntaan vaikuttavasta ja väestöpoliittisesti tärkeästä asiasta, olisi parempi tapa turvata kotiin jäävän vanhemman toimeentulo yhteisistä rahoista.

^[22] Ks. kappale 2.2.

Vastuunkantoa voidaan yksinkertaisella tavalla laajentaa korvaamalla yrityksille niitä palkka-kustannuksia, joita sairastuneen lapsen hoitopäiviltä yrityksille aiheutuu. Kelan yhteyteen rakennettavan etuuden kautta olisi mahdollista myös jatkossa turvata paremmin sairasta lastaan kotona hoitavan yrittäjän toimeentulo. Nykyisin heille ei tule korvausta menetetyistä toimeentulosta mistään.

TOIMENPITEET:

- Säädetään uudesta etuudesta, jota voidaan maksaa vanhemmalle tämän jäädessä töistä pois hoitaakseen sairastunutta alle 10-vuotiasta lastaan. Etuutta tulisi maksaa enintään neljältä työpäivältä ja se voisi vastata suuruudeltaan ko. henkilölle maksettavaa sairauspäivärahaa.

5.9. Yrittäjän työn-ohjauksen kehittäminen yrittäjien voimavaraksi

Pk-yrittäjän arki on usein kuormittavaa: työpäivät ovat pitkiä, vastuu kannetaan yksin, ja jaksamisen rajat voivat hämärtyä. Perhe-elämän ja yrittäjyyden yhteensovittaminen edellyttää paitsi rakenteellista tukea myös henkilökohtaisia keinoja hallita kokonaiskuormitusta ja suunnata voimavaroja kestäväällä tavalla. Uutena ratkaisuna tähän tarpeeseen on kehitetty Yrittäjän työnohjaaja -koulutusta, joka tarjoaa työnohjaajille erityisvalmiudet tukea yrittäjiä kokonaisvaltaisesti – niin liiketoiminnan kehittämisessä kuin elämänhallinnan tukemisessa.

Yrittäjien työnohjauksen tavoitteena on ehkäistä konkurssien ja työuupumuksen kasvua, jotka ovat olleet nousevassa trendissä viime vuosina. Työnohjaus tarjoaa pk-yrittäjille turvallisen ja asiantuntevan tilan jäsentää omaa työtään, lisätä itsereflektiota, tarkastella johtamista ja arjen kuormitusta sekä löytää työ- ja perhe-elämään tasapaino.

Yrittäjän työnohjaus on samalla kertaa sekä

ennaltaehkäisevä että kehittämisorientaation palvelu, jaksamisen ja kehittämisen tuki. Se ei ole pelkkää kriisinhallintaa vaan voi tukea yrittäjää myös strategisessa pohdinnassa, priorisoinnissa ja kasvun tukemisessa – yrittäjän omien arvojen ja elämäntilanteen pohjalta. Suomen Yrittäjät tukee mallin laajempaa käyttöönottoa. Työnohjaus tukee yrittäjän toimintakykyä, mutta sillä on myös laajempi yhteiskunnallinen merkitys: hyvinvoiva yrittäjä jaksaa kehittää liiketoimintaa, työllistää ja elää tasapainoista perhe-elämää.

TOIMENPITEET:

- Kehitetään yrittäjien työnohjausta osaksi yrittäjäpalveluita yhteistyössä yrittäjien, kuntien elinkeino- ja työ-elämäpalvelujen, yritysneuvojen ja oppilaitosten kanssa.
- Tiedotetaan työnohjauksen mahdollisuuksista pk-yrittäjille.

5.10. Osaavan työvoiman maahanmuutto ja monikulttuurinen Suomi

Osaavan työvoiman saatavuus on suomalaisen elinkeinoelämän ja pk-sektorin kasvun kriittinen edellytys. Työ- ja opiskeluperäistä maahanmuuttoa edistettäessä perhepolitiikalla on keskeinen rooli: Suomeen ei muuteta vain työpaikan vaan myös perheen, elämänlaadun ja tulevaisuuden näkymien vuoksi. Siksi perheystävällinen yhteiskunta on samalla kilpailuvaltti globaaleilla osaajamarkkinoilla.

Sen sijaan, että kysymme “ketä tänne haluamme”, on viisasta kysyä “kuka haluaa tulla ja miten saamme heidät jäämään ja juurtumaan Suomeen”. Korkeatasoinen koulutusjärjestelmä, laadukkaat lasten ja perheiden palvelut, toimiva perheenyhdistämisen prosessi ja aidosti saavutettava kotoutumisen tuki luovat pohjan houkuttelevalle Suomelle.

Haasteet ovat moninaiset: vieraskielisten palveluiden saatavuus, työperheiden asumiskäsit, koulunkäynnin tuki maahanmuuttaja-

perheille, rasismien torjunta sekä segregaation ehkäisy vaativat johdonmukaista ja kunnianhimoista politiikkaa. On tärkeää, että kotouttaminen nähdään koko perheen kokonaisuutena eikä yksilökeskeisesti.

Erityisen tärkeää on vahvistaa johtamisosaamista monikulttuurisissa työyhteisöissä ja rakentaa palveluverkostoja, jotka tunnistavat monimuotoisuuden mahdollisuutena eikä hallinnollisena ongelmana. Kun perhe tuntee kuuluvansa tänne, osaaja jää töihin ja yrittäjäksi Suomeen.

Etlan tutkimuksen (2024) mukaan merkittävä osa Suomeen muuttaneista ulkomaisista osaajista poistuu Suomesta melko nopeasti. Viidessä vuodessa maahan tulon jälkeen liki puolet on poistunut Suomesta, ja kymmenen vuoden kuluttua jo valtaosa eli 60 prosenttia. Tutkimuksen mukaan perheelliset pysyvät kauemmin Suomessa kuin perheettömät, kun taas korkeakoulutukseen tulleet pysyvät maassa lyhyemmän aikaa.

OECD:n mukaan Suomi on houkutteleva maa ulkomaalaisille osaajille. Vahvuuksiamme ovat korkea elämänlaatu ja korkea osaamistaso. Osaamisympäristöä kuvaavat mittarit kuten t&k-panostukset ja englannin kielen osaaminen ovat Suomessa korkealla tasolla. Myös perheiden näkökulmasta Suomi on hyvä paikka elää. Vahvuuksia ovat julkisen vallan panostukset perheisiin sekä koulutusjärjestelmämme laatu.

Suomen Yrittäjät korostaa, että maahanmuuttopolitiikka ja perhepolitiikka on kytkettävä toisiinsa: perheystävällinen yhteiskunta on kestävä työvoimapolitiikan ydin. Vain siten voimme rakentaa kansainvälisesti vetovoimaisen, osaavan ja yrittävän Suomen.

TOIMENPITEET:

- Kehitetään ja viestitään perheystävällisen Suomen toimenpiteitä vetovoimatekijöinä työperäisille maahanmuuttajille ja heidän puolisoilleen.
- Edistetään positiivista puhetta osavista maahanmuuttajataustaisista työntekijöistä ja rohkaistaan pk-yrittäjiä palkkaamaan työntekijöitä, jotka vasta opettelevat suomen tai ruotsin kieltä. Riittävä kielitaito karttuu työtä tehdessä.
- Huomioidaan perheelliset työperäisen maahanmuuton pisteytysmallissa.
- Osoitetaan Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen (Jotpa) rahoitusta oppilaitoksille monikulttuurisuuden johtamisen koulutuksen järjestämiseen moninaisten perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja kotoutumisen tukemiseksi.
- Käynnistetään kansainvälisten osaajien puoliso-ohjelmia sosiaalisten verkostojen syntymiseksi ja koko perheen integroitumiseksi Suomeen.
- Varmistetaan, että työperäisille maahanmuuttajille on tarjolla riittävästi tietoa perheitä koskevasta palvelujärjestelmästä eri kielillä ja selkosuomeksi.
- Maahanmuuttoperheet kotoutuvat lasten kautta. Nopeutetaan integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan varmistamalla kouluikäisten lasten tehokas valmistava koulutus suomen tai ruotsin kielen taidon varmistamiseksi.

**Perheystävällinen yhteiskunta
on kestävä työvoimapolitiikan ydin.
Vain siten voimme rakentaa kansainvälisesti
vetovoimaisen, osaavan ja yrittävän Suomen.**

yrittajat.fi

Facebook: @suomenyrittajat

Instagram: suomenyrittajat

X: @suomenyrittajat

